

**др Ивица Радовановић
мр Бранка Сладојевић**

ПЕДАГОШКИ ПРАКТИКУМ

ПЕДАГОШКИ ПРАКТИКУМ

Издавач

За издавача

Рецензенти

Лектор

Штампа

Тираж

ISBN

САДРЖАЈ

	<i>ПРЕДГОВОР</i>	5
I	УЧИТЕЉ 7	
II	ЧОВЕК И ВАСПИТАЊЕ.....	14
III	ПЕДАГОГИЈА – НАУКА О ВАСПИТАЊУ.....	21
	IV ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГИЈЕ И ЊЕНО РАЗГРАНИЧЕЊЕ ОД ДРУГИХ НАУКА	30
	V ИЗ ИСТОРИЈЕ ПЕДАГОГИЈЕ	50
VI	ЦИЉ И ЗАДАЦИ ВАСПИТАЊА.....	52
VII	КОРИШЋЕЊЕ ЛИТЕРАТУРЕ.....	65
VIII	ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ.....	75
IX	ИНТЕЛЕКТУАЛНО ВАСПИТАЊЕ.....	81
X	МОРАЛНО ВАСПИТАЊЕ.....	86
XI	РАДНО ВАСПИТАЊЕ.....	98
XII	ЕСТЕТСКО ВАСПИТАЊЕ.....	95
	XIII ОСНОВИ МЕТОДИКЕ ВАСПИТАЊА И РАЗВОЈА ЛИЧНОСТИ.....	99
	XIV ПЕДАГОШКА ЛИТЕРАТУРА КОЈУ СТЕ КОРИСТИЛИ У ОКВИРУ НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА ОПШТА ПЕДАГОГИЈА.....	108
	<i>ЛИТЕРАТУРА</i>	110

ПРЕДГОВОР

Педагошки практикум из Опште педагогије је намењен студентима свих факултета и високошколских установа на којима се изучава студијска дисциплина *Општа педагогија*.

Педагошки практикум, у много чему, има карактер радних материјала, радне свеске. Сваки студент ће у овом практикуму решавати постављене задатке, одговарати на питања, анализирати дате и наводити друге примере, анализирати литературу, вршити мања истраживања и др., зависно од тога шта се одређеним задатком од њега захтева. Аутори су настојали да предвиде довољно простора уз сваки задатак за рад студената.

На крају практикума се наводи *општа литература* која треба да послужи студентима како при избору литературе за читање и студирање садржаја које обухвата општа педагогија, тако и при решавању постављених задатака у вежбањима, али и као литература на основу које ће писати семинарске и дипломске радове.

Практикум садржи нешто више задатака него што је расположиви број часова за семинарски рад из опште педагогије на факултетима. То је учињено намерно. Највећи број задатака, из сваког дела практикума, може се обрадити на семинарским часовима. Један број задатака студенти ће радити индивидуално и групно, зависно од договора.

Практикум има, углавном, исту структуру као и наставни програми Опште педагогије која се изучава на факултетима.

Аутори практикума верују да ће допринети у знатној мери како продубљенијем студирању проблематике опште педагогије, тако и развијању критичког педагошког мишљења студената. Успех би у овоме био далеко већи ако би се рад студената у остваривању задатака садржаних у практикуму, не само повремено контролисао, већ када би тај рад имао утицаја и на оцену коју студент добија полагајући испит из Опште педагогије.

Педагошки практикум, по замисли аутора, треба да има трајну вредност, студенти би их требало да чувају не само током студија, већ и после њих. Ово не само због литературе коју садржи, већ и због задатака на које ће се студенти морати враћати и током студија, као и касније бавећи се образовним и васпитним радом.

Аутори ће свако ново издање Практикума допуњавати и актуализовати. Због тога за сваки користан предлог и сугестију у циљу унапређивања овог практикума аутори унапред захваљују.

Аутори

I	УЧИТЕЉ*
----------	----------------

2.	Мисли о учитељу
-----------	------------------------

- Ако је обућар рђав мајстор и таквог учини свога ученика, држава неће много штетити. Атињани ће бити нешто горе обучени – то је све што ће из тога проистећи. Али ако учитељи буду то само по имену, ако они буду рђаво своје обавезе извршавали, онда ће последице бити другачије. Рђав посао који излази из њихових руку створиће читава незналица поколења која ће упропастити будућност отаџбине

Платон

- Учитељи у својим рукама држе будућност света.

Дистервег

- Ако учитељ воли само посао, он је добар учитељ. Ако учитељ воли ученика као отац или мајка, он је бољи од оног учитеља који је прочитао све књиге али не воли посао, ни ђаке. Кад учитељ сједини љубав према послу и према ученицима – он је савршен учитељ.

Л. Н. Толстој

- Ситни су они људи који учитељев рад за ситно сматрају.

Доситеј Обрадовић

- Једини учитељ достојан тог имена је онај који побуђује дух слободног мишљења и развија осећај личне одговорности.

Јан Амос Коменски

- Ја сматрам да онај који уме да образује дечји ум и дечју душу, вреди више од живописца, од вајара, од сваког другог уметника.

Хризостом

- Један проценат „шкарта“ у било ком подручју материјалне производње није много. Један промил „шкарта“ у раду учитеља огroman је губитак за сваки народ.

А. С. Макаренко

Реч учитељ, у овом *Практикуму* има шире значење, односи се на све стручњаке који се баве педагошким радом.

3.	За тебе је учитељ:
----	---------------------------

4.	Зашто сте се определили за учитељски позив:
----	--

5.	Опиши свог учитеља:
----	----------------------------

а) Пажљиво прочитајте Ваш текст о учитељу и наведите његове људске и стручне особине:

Људске особине учитеља	Стручне особине учитеља

б) Људске и стручне особине свога учитеља сврстај у пожељне и непожељне:

Пожељне особине учитеља	Непожељне особине учитеља

6.	Драјкурс наводи два типа учитеља (наставника): ауторитарни и демократски тип.
-----------	--

- **ауторитарни тип** је: шеф, има оштар глас, наређује, исказује моћ у свакој прилици, врши притисак на ученика, захтева сарадњу, натура мишљење, води дуге монологе, искључиво је он као шеф одговоран за све.
- **демократски тип** је: управник, има љубазан глас, он предлаже, подстиче ученика, задобија сарадњу, нуди мишљења, води ученика, охрабрује га, помаже му, води дијалог са учеником, подељена је одговорност у групи.

а) Упореди ова два типа учитеља (наставника) и напиши свој коментар:

б) Ако неко тврди да је демократски тип наставника доминантан на свим нивоима образовања: у млађим разредима основне школе, у старијим разредима основне школе, у средњој школи и на факултету, добро размислите о овој тврдњи и искажите своје мишљење да ли се, и у којој мери, слажете с њом:

5 – у потпуности се слажем; 4 – углавном се слажем; 3 – неодлучан сам; 2 – углавном се не слажем; 1 – у потпуности се не слажем.

• у млађим разредима основне школе	• у старијим разредима основне школе	• у средњој школи	• на факултету
5 4 3 2 1	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1

в) Утврдите позитивне, неутралне и негативне ставове Ваше студијске групе према доминацији демократског типа наставника на сва четири нивоа образовања.

Позитивне ставове ћете добити ако саберете све одговоре „у потпуности се слажем“ и „углавном се слажем“; *неутралне ставове* ћете добити ако саберете све одговоре „неодлучан сам“ и *негативне ставове* ћете добити ако саберете одговоре „углавном се не слажем“ и „у потпуности се не слажем“. Надамо се да Вам израчунавање процената неће представљати тешкоћу.

Нивои образовања	Позитиван став %	Неутралан став %	Негативан став %
• млађи разреди основне школе			
• старији разреди основне школе			
• средња школа			
• факултет			

г) Ваш коментар добијених резултата је:

7.	Савремени учитељ има више улога у васпитно-образовном раду. Он је, између осталог: планер, организатор, истраживач, дијагностичар, терапеут, евалуатор. Укратко објасните ове улоге:
----	---

а) учитељ планер:

б) учитељ организатор:

в) учитељ истраживач:

г) учитељ дијагностичар:

д) учитељ терапеут:

ђ) учитељ евалуатор:

8.	Међусобни односи између ученика и учитеља су темељ сваког успешног рада. Они могу бити позитивни и негативни. На чему се заснивају ти односи:
----	--

а) *позитивни односи* се заснивају на међусобном поштовању, уважавању, разумевању, непосредности и искрености.

б) *негативни односи* се заснивају:

9.	Замислите да сте у улози учитеља и да се ученик према вама понаша дрско, бахато и безобразно. Како ћете решити проблем:
----	--

а) Ваше решење:

б) Решење Ваше студијске групе:

II	ЧОВЕК И ВАСПИТАЊЕ
-----------	--------------------------

10.	Пажљиво прочитај мисли о човеку и људској природи:
------------	---

- Човек је по природи друштвено биће.

Аристотел

- Ипак, морамо признати како ми се чини да човек, упркос свим својим племенитим вредностима, још на себи носи неизбрисив печат свога ниског претка.

Дарвин

- Важна је одлука о томе да ли човек потиче од мајмуна, што је необориво иреално, та мајмун не прогони породицу, не фалсификује родољубиво франке, не чини абортусе и не приређује свесна масовна убиства, да о другом и не говоримо.

Золтан Цука

- Ја не знам ништа боље, сложеније, занимљивије од човека... Човек то звучи гордо.

Горки

- Нема животиње на свету које би се човек морао више бојати од човека.

Монтењ

- У сваком човеку има нешто од свих људи.

Георг Лихтенберг

- Мален човек је и на брду мален; горостас је велик и у јама.

Ломоносов

- Мржња и слабост, насиље и смрт, незадовољство – све потиче једино од човека.

Сартр

- Из речи неког човека може се, истина, сазнати каквим он то жели да га сматрају, али то што он заиста јесте, морамо настојати погодити из мимике што прати његове речи и црта лица, дакле покрета које он не жели.

Шилер

- Јесте ли приметили да човек који је необично растресен у кругу својих подређених никад није растресен пред предпостављенима.

Тургењев

- Хуманост се састоји у томе да човек никада не буде жртвован некој сврси.

Алберт Швајцер

- Човек разрешава све тајне остајући сам највећом тајном.

Мухамед Икбал

а) Шта Ви мислите о човеку и његовој природи:

11.	<p>Људи су у различитим цивилизацијама и епохама различито схватили своју природу и њено место у универзуму. Тако је човек по неким схватањима: играчка судбине, рационални господар, машина, животиња, производ друштва, несвесно биће.</p> <p>Укратко објасните ова схватања:</p>
------------	--

12.	Васпитање:
------------	-------------------

а) Опишите човека за кога се сматра да је добро (пожељно, правилно, лепо) васпитан:

б) Пажљиво прочитајте свој текст и издвојте особине добро васпитаног човека:

13.	<p>Шта је васпитање? У педагошкој науци се о васпитању говори као сложеној и специфичној друштвеној појави, о процесу развоја човека, његовом оспособљавању за живот и слично.</p> <p>Одговор на постављено питање није једноставан и због тога треба у најкраћем навести дефиниције васпитања из:</p>
------------	--

а) Педагошке енциклопедије:

б) Једног уџбеника педагогије:

в) Педагошке хрестоматије:

г) Педагошког лексикона:

14.	Шта је заједничко у дефиницијама васпитања које сте навели, а шта различито:
------------	---

а) Заједничко:

б) Различно:

15.	Анализирајте дефиницију <i>васпитање</i> помоћу понуђеног модела:
------------	--

Модел за анализу дефиниције *васпитање*:

- Да ли је васпитање дефинисано као процес или као производ (преко активности или преко циља) или су присутна оба елемента
- Ближе одређење појма процес (какав је процес, ко га реализује, у којим условима и на који начин)
- Ближе одређење појма производ (који је аспект личности стављен у први план: социјални, интелектуални, физички, емоционални, личност у целини?)

Васпитање је:	
процес	
производ	
процес и производ	

--	--

16.	Пред Вама је шест различитих одређења појма васпитање. Ваш задатак је да их пажљиво прочитате и да изаберете два, по Вашем мишљењу, најадекватнија:
-----	--

Васпитање је:

- а) процес усмерен на морални развој личности
- б) процес усмерен на формирање позитивних особина личности и нормалног развоја
- в) процес усмерен на формирање личности у периоду детињства
- г) процес усмерен на формирање личности детета у породици
- д) процес свесног, намерног, планског и организованог утицања на формирање личности детета
- ђ) васпитање се односи на све утицаје друштвене средине на формирање личности детета

17.	Пред Вама су још четири нова одређења појма васпитање. Изаберите и заокружите за Вас два најприхватљивија:
-----	--

Васпитање је:

- а) индиректно утицање на развој детета обликовањем средине у којој се дете самоваспитава
- б) обликовање личности детета по унапред задатом обрасцу
- в) директно утицање на развој детета плански осмишљеним средствима
- г) спонтани процес саморазвоја

18.	Пред Вама је девет различитих одређења појма <i>васпитање</i>. Извршите њихову критичку анализу:
------------	---

а) Васпитање је стимулисање развоја унутрашњих потенцијала.

б) Васпитање је систематско, планско, организовано утицање на развој личности.

в) Васпитање је обликовање средине у којој се личност самоваспитава.

г) Васпитање обухвата све социјалне радње које се предузимају уз помоћ психичких и социјалних средстава како би се трајно побољшао склоп диспозиција, очувале постојеће вредности или спречио настанак лоших особина.

д) Васпитање је репресија те је као такво подложно сталној критици, нарочито онда када представља непотребну репресију.

ђ) Васпитање је структурална делатност којом се трансформишу структуре свести да би се обезбедио развој когнитивних структура.

е) Васпитање се односи на све оне мере које се предузимају у циљу помагања младима да постану људи.

ж) Васпитање је планска делатност којом одрасли обликују духовни живот младих.

з) Васпитање је интенционална комуникација и интеракција.

III**ПЕДАГОГИЈА – НАУКА О ВАСПИТАЊУ****19.****Наведите неколико дефиниција педагогије:**

а) Према *Енциклопедијском речнику педагогије* педагогија је:

б) Према уџбенику педагогије аутора _____
педагогија је:

в) Према *Педагошкој хрестоматији* педагогија је:

г) Према *Педагошком лексикону* педагогија је:

20.**Шта је заједничко а шта различито у овим дефиницијама педагогије:**

а) Заједничко:

б) Различно:

в) Најпотпунија дефиниција педагогије, по Вашем мишљењу, гласи:

21.	Развој педагошке науке:
------------	--------------------------------

а) Шта значи синтагма „уопштавање васпитних искустава“?

б) Ко се може сматрати *педагошким класиком*? Наведите три таква класика:

Педагошки класик је:	
Педагошки класици су:	1.
	2.
	3.

в) Зашто се термини „педагог“ и „педагогија“ изводе из грчког језика?

г) Наведите дела античких филозофа и писаца у којима су

расправљали педагошке проблеме (послужите се неком историјом педагогије, педагошком енциклопедијом и др.). Наведите бар *три питања* о којима су писали. У ком веку су живели ти филозофи и мислиоци?

Филозоф и писац	Дело и три питања о којима расправљају о педагошкој проблематици	Веку у коме су живели
Платон		
Аристотел		
Квинтилијан		

д) Зашто у средњем веку (у феудализму) нема значајнијих расправа о васпитању?

ђ) Зашто се период од XIV до XVI века назива „хуманизам и ренесанса“? Шта значе ти термини?

Хуманизам	
Ренесанса	

--	--

е) Наведите по *три разлога* у прилог двама следећим тврдњама о *J. A. Коменском* (1592–1670). *Прва тврдња*: Коменски је један од највећих педагошких класика. *Друга тврдња*: Са Коменским почиње нова ера у развоју педагошке науке.

Разлози	
Прва тврдња	1. 2. 3.
Друга тврдња	1. 2. 3.

ж) У свакој *Општој педагогији* поменуто је више педагошких класика и теоретичара из даље и ближе прошлости. Прочитајте *једно* дело *једног* од тих класика и теоретичара. Унесите своја запажања у следећу табелу:

Аутор:
Дело:
Време у коме живи писац:
Основна педагошка питања обухваћена у том делу су следећа:
Којој педагошкој дисциплини припада дело по основним питањима којима се бави?
Ваша запажања о прочитаном делу и питањима којима се аутор бави (актуелност с обзиром на време у коме живи, ослањање на лично искуство и друге теоретичаре, прегледност и јасност излагања, савремени значај тих педагошких идеја и др.)

з) Зашто се за *Ж. Ж. Русоа*, једног од најпознатијих филозофа, социолога, педагога и писца XVIII века, тврди да је васпитање поставио на „нове основе“?

и) Упоредите *садржаје* главних дела двојице педагошких класика и теоретичара (на пример: Коменски – Песталоци, Русо – Песталоци, Коменски – Лок, Хербарт – Ушински, итд.) и наведите по три *разлике* и три *сличности* које међу њима постоје.

Упоређивани писци и њихова дела	1. 2.
Разлике	Сличности
1.	
2.	
3.	

ј) За *Ј. Ф. Хербарта*, који живи у XIX веку, сматра се да је конституисао педагошку науку.

Шта значи термин „конституисао“?
Наведите три разлога у прилог горњем ставу:
1.
2.
3.

к) Пронађите дело *Ц. Дјуја* (1854–1952) *Мој педагошки верују* (часопис „Педагогија“, бр. 1 за 1983. год.) и испишите *три мисли* тог великог педагога XX века које Вам се посебно допадају.

Мисли <i>Ц. Дјуја</i>	Зашто сте се за ту мисао определили?
1.	
2.	
3.	

л) Наведите три психолога и три социолога који су се током XIX и XX века бавили педагошким питањима.

Психолози	Социолози
1.	
2.	
3.	

љ) Прочитајте једно од педагошко-литерарних дела *А. С. Макаренка* (1888–1939) и напишите којим основним педагошким питањима се он у том делу бави (Педагошка поема, Заставе на кулама, Марш тридесете године).

м) Наведите три педагога теоретичара у Срба, који живе и раде током XIX и до прве половине XX века. Наведите и неко њихово дело (послужите се *Педагошком енциклопедијом*, том I, II, Београд, 1989)

Педагог	Дела
1.	
2.	
3.	

н) Анализирајте једно савремено педагошко дело (из друге половине XX века): монографија, зборник радова, извештај о истраживању и сл. (не односи се на уџбенике, приручнике и методике) и одговорите на питања у табели:

Дело (наведите основне библиографске податке):
Која основна педагошка питања су у том делу постављена?
Којој педагошкој дисциплини то дело припада по основној проблематици којом се бави?
Изнесите Ваша запажања о прочитаном делу (актуелност, целовитост, прегледност, јасност излагања, на које ауторе и литературу се аутор/и позива/ју и сл.)

IV

**ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГИЈЕ И ЊЕНО
РАЗГРАНИЧЕЊЕ ОД ДРУГИХ НАУКА**

22.

Предмет педагогије:

а) Шта се подразумева под „предметом науке“?

б) У педагошкој литератури налази се више одредби предмета педагошке науке. На пример:

- педагогија је наука о васпитању,
- педагогија је наука о васпитању младих,
- педагогија је наука о васпитању деце и омладине,
- педагогија је наука о васпитању човека,
- педагогија је наука о васпитању, образовању и настави,
- педагогија је наука о васпитању и формирању људске личности,
- педагогија је наука о свесним и организованим васпитним утицајима на младе (на људе, на човека и сл.).

Упоредите наведене одредбе предмета педагогије. Наведите у чему су те одредбе *сличне*, а у чему се *разликују*.

Сличности	Разлике

Која одредба предмета педагогије се Вама чини најприхватљивијом и зашто?

в) Српски педагог *др Војислав Младеновић* (1884–1964) у свом делу *Општа педагогика* (Београд, 1936.) писао је: „Педагогика је наука о васпитању. Да би нам ова уобичајена дефиниција била потпуно јасна, треба да будемо начисто са значењем речи наука и васпитање“.

Наведите које би појмове требало прецизно дефинисати у одредбама предмета педагогије.

г) Која је основна разлика између следећих парова педагошких категорија и основних појмова?

Парови појмова	Основне разлике
Васпитање – образовање	
Васпитање – самоваспитање	
Васпитање – преваспитавање	
Образовање – самообразовање	

д) Данас се веома често користи синтагма „перманентно образовање“. Шта она значи? Постоје ли синоними за ту синтагму? Наведите их.

ђ) Наведите на страном језику, који изучавате на факултету, превод за десет основних педагошких категорија и појмова.

Српски језик	Страни језик
1. Васпитање	
2. образовање	
3. Настава	
4. Васпитаник, ученик	
5. Васпитач, учитељ	
6. Школа, школски систем	
7. Циљ васпитања	
8. Самоваспитање	
9. Преваспитавање	
10. Педагогија	

е) Педагошка терминологија у српском језику веома је развијена и

прецизна. Њоме се може веома јасно исказати све што се односи на педагошку науку, васпитање и образовање. Нема потребе да се та терминологија замењује ружном посрбљеном терминологијом из страних језика.

Нађите одговарајуће српске педагошке термине за у нас често коришћене ружне стране термине.

Страни термини	Српски педагошки термини
Едукација	
Едукатор	
Едукативност	
Курикулум	
Курикуларна реформа	
Акредитација	
Лиценца	
Лиценцирање	
Дизајн часа – наставе	
Профилирање школе	
Менаџмент школе	
Препаративни део наставног часа	
Финални део наставног часа	

ж) У продужетку се наводе садржаји четири уџбеника педагогије

наших аутора из различитих временских периода (обратите пажњу на годину штампања уџбеника).

Пошто пажљиво анализирате и упоредите међусобно сва четири садржаја одговорите на следећа питања:

Која су иста питања садржана у сва четири уџбеника?

Која питања се налазе само у једном – и у ком – а не налазе се у остала три уџбеника педагогије?

Који се Вама уџбеник, по обухваћеној проблематици, чини најцеловитијим?

САДРЖАЈИ УЦБЕНИКА ПЕДАГОГИЈЕ

▪ **Др Војислав Бакић: *Општа педагогика*, Београд, 1897.**

Увод

Задатак педагогике
Педагогика као наука и као вештина
Важност педагогике
Појам васпитања
Побуде за васпитање
Могућност васпитања
Потреба васпитања
Корист од васпитања
Тешкоће при васпитању
Моћ васпитања
Границе васпитања
Васпитне погодбе и васпитни чиниоци
Утицај наследства на васпитање
Васпитно прилагођавање
Индивидуално, колективно и сексуално васпитање
Однос васпитача према васпитаницима
Време и место васпитања
Помоћна средства за педагогику
Подела педагогике

Први део: Педагошка телеологија

Задатак педагошке телеологије
Природни задатак човеков
Друштвени задатак човеков
Филозофско схватање живота
Оптимистичко и песмистичко схватање живота
Преглед васпитних задатака:
 Први одељак: Физичко васпитање
 Други одељак: Естетичко васпитање
 Трећи одељак: Интелектуално васпитање
 Четврти одељак: Техничко васпитање
 Пети одељак: Морално васпитање

Други део: Педагошка методологија

Први одељак: Методолошка начела
 Саморадња при васпитању
 Поступност при васпитању
 Истинитост у васпитању
 Интересантност васпитног рада
 Концентрација васпитног рада
 Природност у васпитању
 Вежбање у васпитном раду

Други одељак: Општа дидактика
Садржина наставе (образовање, наставни интереси, избор наставног материјала)
Облик наставе (распоред наставе, наставни методи, наставна средства)
Наставник
Ученик
Школе

Трећи одељак: Педагошка ходегетика
Циљеви непосредног васпитања
Начини непосредног васпитања
Средства непосредног васпитања

Четврти одељак: Васпитни поредак (о дисциплини)
Пети одељак: Васпитни резултати

Трећи део: Наука о школској организацији

* * *

▪ **Др Војислав Младеновић: *Опита педагогика*, Београд, 1936.**

Први део: Увод

Педагогика као наука
Погодба за васпитање или васпитни чиниоци (фактори)
Могућности и границе васпитања

Други део: Основно сазнање о васпитању и васпитна организација

Појмови: васпитање, образовање и настава
Развитак душевног живота уопште
Суштина васпитања
Васпитни циљ
Остваривање васпитног циља
Проблем васпитне методе
Васпитаник (васпитни објекат)
Васпитач (васпитни субјекат)
Психолошко сазнање и његов однос према педагогици с погледом на методу
Општо педагошки принципи
Васпитање и телесни развитак

Трећи део: Васпитање воље

Основа и задатак
Разне теорије о вољи
Модерно схватање
Извођење:
Један поглед на блиску прошлост
Средства
Навикавање на рад
Најподеснија места за рад с погледом на образовање воље

Четврти део: Васпитање осећања

Психолошка основа и задатак
Осећање према душевном животу уопште
Врсте осећања с погледом на васпитање
Главне одлике емоционалног живота
Могућност и задатак васпитног утицања на осећања
Извођење: Сузбијање неподесних осећања
Развијање подесних осећања

Пети део: Развијање ума или наука о настави (дидактика)

Основа, задатак и опште погодбе:
Улога умне активности у душевном животу уопште
Мишљење, његово порекло, суштина и развитак
Мишљење и учење
Појам наставе
Задатак наставе
Наставни план и програм
Подела и распоред наставног градива
Разред и наставни рад
Извођење: О наставној методи уопште
Методске јединице старе и облици рада нове школе
Психолошка подлога за успешну наставу
О наставним облицима

Додатак: Разноврсност у обради педагогике (педагошки правци и покрети)

Тешкоће прегледног сређивања
Покушаји за сређивање
Два основна супротна схватања:
Материјалистичко-индивидуалистичко схватање
Активистичко-колективистичко схватање
Многостраност због методе

* * *

▪ **Радован Теодосић: Педагогика, Веселин Маслеша, Сарајево, 1957.**

Први део: Предмет, задаци и методе педагогике

I Предмет педагогике
1. Друштвено-историјска условљеност васпитања
2. Основни педагошки појмови: васпитање, образовање и настава
3. Циљ васпитања у социјалистичком друштву
4. Фактори човечијег развоја: наслеђе, средина и васпитање
II Задаци педагогике
III Методе истраживачког рада у педагогици
Шта педагогику чини науком
Подела педагогике (систем педагошких наука)
Веза педагогике са осталим наукама

Други део: Анализа основних компоненти свестрано развијене личности

- I Физичко васпитање
- II Умно васпитање
- III Морално васпитање
 - 1. Васпитање социјалистичког односа према заједници
 - 2. Васпитање социјалистичког односа према људима (васпитање социјалистичког хуманизма)
 - 3. Васпитање социјалистичких особина, воље и карактера
- IV Естетско васпитање
- V Политехничко васпитање

Трећи део: Дидактика

- I Суштина наставе
 - 1. Како тече процес сазнања
 - 2. Како тече процес сазнања у настави
- II Садржај наставе
 - 1. Наставни план
 - 2. Наставни програм
 - 3. Уџбеник
- III Дидактички принципи
- IV Наставне методе
 - 1. Методе показивања (демонстрације) и посматрања
 - 2. Методе живе речи
 - 3. Методе рада помоћу уџбеника и осталих књига
- V Организација и извођење наставе
 - 1. Разредно-часовни и предметни систем наставе
 - 2. Врсте и типови часова
 - 3. Припремање наставника за рад и планирање наставног градива
 - 4. Распоред часова
 - 5. Понављање, утврђивање и вежбање
 - 6. Проверавање и оцењивање
 - 7. Рад у неподељеним школама и комбинованим одељењима
 - 8. Наставник социјалистичке школе

Четврти део: Ваннаставни и ваншколски васпитни рад

- 1. Слободне активности ученика
- 2. Породично васпитање

Пети део: Управљање школама и уређење школа

- I Друштвено управљање школама
- II Уређење школа
 - 1. Школске зграде
 - 2. Школско двориште
 - 3. Школски намештај
 - 4. Наставна средства
 - 5. Школска библиотека
 - 6. Школска радионица
 - 7. Школски врт
 - 8. Школска кухиња

Шести део: **Образовање одраслих**

1. Шта је народно просвећивање
2. Важност, циљ и задаци народног просвећивања
3. Облици и методе рада на образовању одраслих
4. Средства образовања одраслих
5. Улога друштвених организација у образовању одраслих
6. Планирање образовања одраслих
7. Улога учитеља и осталих просветних и културних радника на образовању одраслих

Лектира
Литература

* * *

Општа педагогија, групе аутора (Бошко Влаховић, Јован Ђорђевић, Бранко Јовановић, Новак Лакета, Никола Поткоњак и Недељко Трнавац), у редакцији проф. Николе Поткоњака, Учитељски факултет, Београд, 1996.

I Учитељ

Одлике учитељског позива
Улога учитеља
Особености учитеља и његова васпитна оријентација

II Васпитање

Појам, значај и појавни облици васпитања
Настанак, развој и основне карактеристике васпитања
Могућности и границе васпитања
Васпитање и образовање као основне педагошке категорије и њихов међусобни однос
Васпитање у функцији развоја човекове суштине и припремања човека за живот у друштвеној заједници
 Васпитање и друштво
 Васпитање и култура
 Васпитање и рад
 Васпитање и слободно време
Концепције васпитања

III Педагогија

Од првих уопштавања васпитних искустава до педагошке науке
Порекло и значење термина педагог и педагогија
Развитак педагошких идеја од антике до нашег времена
 Висок домет педагошких идеја антике
 Једностраност педагошких идеја у феудализму
 Полет педагошке мисли у доба хуманизма и ренесансе
 Развој педагогије у грађанском друштву од XVII до XIX века
 Конституисање педагогије као науке (XIX век)
 Дилеме и раскршћа педагогије нашег времена
Предмет педагогије
Педагошке категорије и појмови
Систем педагошких дисциплина

Педагогија и друге науке
Филозофија и педагогија
Психологија и педагогија
Социологија и педагогија
Антропологија и педагогија
Основни епистемолошко-методолошки проблеми педагошке науке
Особености процеса сазнавања педагошких појава
Различити методолошки приступи у педагогији
Основне истраживачке методе, поступци и инструменти у проучавању педагошких појава

IV Циљ и задаци васпитања

Појам, функција и формулације циља васпитања
Друштвено-историјска условљеност идеала свестрано развијене личности
Свестраност, индивидуалност, специјалност
Детерминанте циља и задатака васпитања
Конкретизација циља васпитања – стварање система задатака васпитања

V Васпитање у функцији свестраног развијања личности васпитаника

Компоненте васпитања и њихова међузависност
Интелектуално и радно васпитање
Суштина и значај интелектуалног васпитања
Задаци интелектуалног васпитања
Суштина и педагошки значај радног васпитања
Основни садржаји и задаци радног васпитања
Чиниоци и облици остваривања радног васпитања
Основни принципи радног васпитања

Морално и друштвено васпитање
Суштина, циљ и задаци моралног васпитања
Принципи моралног васпитања
Суштина и функција друштвеног васпитања
Садржаји моралног и друштвеног васпитања

Естетско васпитање
Суштина и функција естетског васпитања
Повезаност естетског са другим подручјима васпитања
Основни задаци естетског васпитања
Услови, средства и методе естетског васпитања
Принципи естетског васпитања

Физичко-здравствено васпитање
Суштина и функција физичко-здравственог васпитања
Основни задаци физичко-здравственог васпитања
Фактори и облици физичко-здравственог васпитања

VI Основи методике васпитања и развијања личности

Васпитање је значајан чинилац развоја личности
Неопходно је пратити развој васпитаника
Методика васпитања/развијања личности васпитаника
Општа начела васпитања
Начело уважавања личности васпитаника
Начело личног ангажовања васпитаника у процесу васпитања
Начело многостраности васпитног рада
Начело социјализације

- Начело доследности
- Начело целисходности, усмерености васпитања
- Начело организованости
- Начело уважавања педагошких сазнања и опредељења
- Опште методе и средства васпитања
 - Убеђивање и уверевање у васпитању
 - Вежбање и навикавање у васпитању
 - Подстицање у васпитању
 - Спречавање у васпитању
- Специфичности васпитног рада са ученицима млађег школског узраста

VII Систем образовања и васпитања

- Појам и класификација система
- Систем васпитања
- Неке карактеристике система васпитања
- Систем образовања
- Школски систем
 - Школа
 - Школовање и школски систем
- Школски систем у Југославији
 - Предшколско васпитање
 - Основно образовање
 - Средње образовање
 - Више школе
 - Високошколско образовање
 - Структура васпитно-образовног рада у школи
 - Школе и друге институције за васпитање и образовање деце ометене у развоју
- Организација и структура школског система у свету
 - Школски систем у Русији
 - Школски систем у Италији
 - Школски систем у Бугарској
 - Школски систем у Шведској
 - Школски систем у Јапану
 - Школски систем у Грчкој
 - Високошколско образовање у свету
 - Стање и тенденције развоја школских система у свету
- Институције за ваншколско васпитање и образовање
- Образовање одраслих
- Средства масовних комуникација у образовању и васпитању
- Друштвена заједница као образовни и васпитни миље
- Основни принципи система васпитања
 - Принципи традиције и националног обележја
 - Принцип јединствености система васпитања и образовања
 - Принцип демократизације образовања
 - Принципи слободе избора
 - Принцип мобилности и свеопште отворености система
 - Принцип самообразовања, самоучења
- Управљање системом образовања

* * *

з) Развијајући се педагогија се гранала на више *педагошких дисциплина*. Одредите предмет педагошких дисциплина у табели (послужите се енциклопедијама, речницима, лексиконима и уџбеницима). Ако за неку дисциплину постоји више синонимних назива, наведите их.

Педагошка дисциплина	Предмет проучавања
Општа педагогија	
Национална историја педагогије	
Општа историја педагогије	
Дидактика	
Предшколска педагогија	
Школска педагогија	
Ваншколска педагогија	
Интернатска педагогија	
Породична педагогија	
Педагогија слободног времена	
Војна педагогија	

Педагошка дисциплина		Предмет проучавања
Универзитетска педагогија		
Специјална педагогија		
Методика	општа	
	наставног предмета	
Андрагогија		

23.	Педагогија и друге науке:
------------	----------------------------------

Педагогија је повезана са више различитих наука. На основу енциклопедија, лексикона, речника, уџбеника и друге литературе одредите предмет следећих наука:

Психологија
Социологија
Антропологија
Физиологија
Анатомија

Филозофија

а) Чиме се баве следеће научне дисциплине (наведите по три питања за сваку)? Ако постоје синонимни називи – наведите их.

Филозофија васпитања

Педагошка психологија

Социјална психологија

Развојна психологија

Психометрија

Социологија образовања

Антропологија образовања

Ментална хигијена

Економика образовања

б) Наведите по три теоретичара и научника из наведених дисциплина који се (у прошлости или данас) баве педагошким питањима и дају значајан допринос развоју педагогије. Послужите се поред педагошких енциклопедија и књигом др Н. Поткоњака, *XX век ни век детета, ни век педагогије* (Београд, Учитељски факултет, 2000.) одељком у коме се наводе

имена неких од тих теоретичара.

Филозофи	1.
	2.
	3.
Психолози	1.
	2.
	3.
Социолози	1.
	2.
	3.
Антрополози	1.
	2.
	3.
Лекари, књижевници	1.
	2.
	3.
Теолози (наведите само једног)	1.

в) Попуните дату табелу тако да наведете за које педагошке дисциплине (прва колона) највише значаја имају дисциплине филозофије, психологије и социологије (остале колоне).

ДИСЦИПЛИНЕ			
Педагошке	Филозофске	Психолошке	Социолошке
<i>На пример:</i> Општа педагогија	Историја филозофије, Етика, Естетика	Општа, Развојна и Психологија личности	Општа социологија, Методологија социологије
Историја педагогије			
Дидактика			
Предшколска			

ДИСЦИПЛИНЕ			
Педагошке	Филозофске	Психолошке	Социолошке
педагогија			
Школска педагогија			
Андрагогија			

г) Однос педагогије и других наука може се разматрати на више начина. Наведите их и у најкраћем објасните:

д) Како је Ваше мишљење о разграничавању предмета истраживања педагогије и других наука које се баве проблемом васпитања:

ђ) Зашто се у педагогији јавља потреба за рашчлањивањем, уситњавањем њеног предмета истраживања и претварања појединих њених дисциплина у посебне науке:

е) Зашто андрагогија не може бити посебна наука о васпитању:

ж) Педагогију као целовиту науку о васпитању чини развијен систем њених дисциплина које су настале на различитим критеријумима класификације. Полазећи од система васпитање и образовање као критеријума класификације, направите попис педагошких дисциплина и дефинишите предмет изучавања сваке од њих:

Критеријум: школски систем	
ПЕДАГОШКА ДИСЦИПЛИНА	ПРЕДМЕТ И ЗАДАЦИ
1. Породична педагогија	Васпитање у породици. Породица као чинилац система васпитања. Систематизује искуства, долази до правилности, тенденција и законитости у области породичног васпитања.
2. Предшколска педагогија	
3.	
4.	
5.	
6.	

Критеријум: школски систем	
ПЕДАГОШКА ДИСЦИПЛИНА	ПРЕДМЕТ И ЗАДАЦИ
7.	
8.	
9.	
10.	

Коришћени извори:

- 1.
- 2.
- 3.

V	ИЗ ИСТОРИЈЕ ПЕДАГОГИЈЕ
----------	-------------------------------

24.	Историја педагогике је педагошка дисциплина која проучава педагошку прошлост – проучава теорију и
------------	--

праксу васпитања у прошлости.

а) Историју педагогије карактеришу два истраживачка приступа – општи и посебни.

Општи се односи на:

- проучавање идеја, схватања, концепција
- проучавање васпитно-образовне праксе и
- анализу настанка и развоја педагогије као науке.

Посебни се односи на:

- епохална истраживања васпитања и образовања – у појединим епохама и периодима,
- проблемска истраживања – истраживања појединих педагошких проблема,
- институционална истраживања – истраживања значајнијих институција васпитања и образовања,
- биографска истраживања – истраживања живота и рада значајнијих личности,
- историјско-компаративна истраживања – праћење васпитања и образовања у целини или парцијално у неким земљама и њихово унапређивање,
- хронолошко-компаративно истраживања – упоредно проучавање педагошких феномена у различитим историјским периодима.

б) Пронађите конкретне примере за оба приступа истраживања у историји педагогије – општи и посебни:

ОПШТИ
• Проучавање идеја, схватања, концепција
• Проучавање васпитно-образовне праксе
• Анализа настанка и развоја педагогије као науке
ПОСЕБНИ
• Епохална истраживања
• Проблемска истраживања

<ul style="list-style-type: none"> • Институционална истраживања
<ul style="list-style-type: none"> • Биографска истраживања
<ul style="list-style-type: none"> • Историјско-компаративна истраживања васпитања и образовања у више земаља
<ul style="list-style-type: none"> • Упоредно проучавање педагошких феномена у различитим историјским периодима

в) Користећи се књигом Леона Жлебника *Опита историја школства и педагошких идеја*, Научна књига, Београд, 1970., сачините листу педагошких идеја у старом веку, средњем веку и у савременом добу:

ПЕДАГОШКЕ ИДЕЈЕ		
Стари век	Средњи век	Савремено доба

VI	ЦИЉ И ЗАДАЦИ ВАСПИТАЊА
-----------	-------------------------------

25.	Циљ и задаци васпитања произилазе из конкретних друштвених, економских, политичких, социјалних,
------------	--

	филозофских и општекултурних односа. Како сте разумели те односе и њихов утицај на циљ и задатке васпитања:
--	--

а) Ваша схватања:

в) Доведите у међусобну везу друштвене промене и циљеве и задатке васпитања, па изведите закључак:

г) У одређивању васпитног идеала има нешто заједничко што временски и просторно повезује људска настојања, то је хармонијски развој личности. Шта Ви подразумевате под хармонијским развојем личности:

д) Песталоци је заговарао складан развој ума, срца и руке. Дајте краћи коментар:

ђ) Који је, по Вашем мишљењу, циљ васпитања у нашем друштву?

е) Конкретизација циља и задатака васпитања на основама свестраног развоја обухвата пет подручја васпитања. То су:

ж) Конкретизација циља и задатака васпитања заснована на структури психичког живота обухвата три подручја. То су:

з) Објасните народну изреку: *Леп је склад мисли, речи и дела.*

и) Детерминанте циља васпитања су: друштвена заједница; карактер људског рада; систем вредности – идеолошка и политичка схватања; сазнања о човеку и његовој личности; друштвена традиција; развијеност педагошке науке и система васпитања (школства); потребе, интереси, жеље и амбиције васпитаника. Објасните их:

- друштвена заједница:
- карактер људског рада:
- систем вредности:
- сазнања о човеку и његовој личности:
- друштвена традиција:
- развијеност педагошке науке и система васпитања:
- потребе, интереси, жеље и амбиције васпитаника:

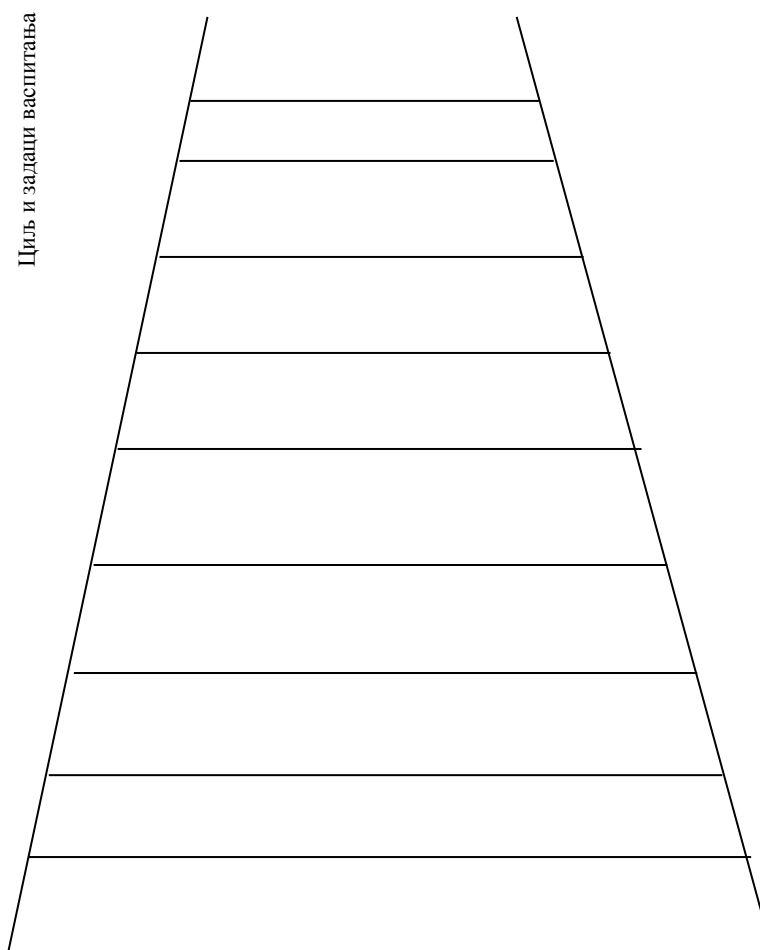
ј) Наведи једну дефиницију циља васпитања и изврши њену анализу помоћу понуђеног модела:

Дефиниција: Циљ васпитања је

Модел за анализу циља васпитања

ПИТАЊА	АНАЛИЗА
Набројте и објасните битне појмове у формулацији циља	
Да ли се циљ односи на личност у целини или на одређени аспект – страну личности? Образложите.	
Да ли је циљ усмерен ка индивидуалним или ка друштвеним одредницама (вредностима, потребема)? Образложите.	
Да ли бисте нешто додали или изменили?	

26.	<p>Попуните табелу „Перспектива циљева и задатака школског васпитања“ уз помоћ рада проф. Недељка Трнавца „Циљ и задаци васпитања“ (у <i>Опитој педагогији</i>, група аутора, у редакцији проф. Николе Поткоњака, Учитељски факултет, Београд, 1996):</p>
-----	---

Перспектива циљева и задатака школског васпитања

Операционализација циљева васпитно-образовног рада резултира тзв. таксономијом. Таксономија јесте хијерархијски уређен след задатака. То је класификација васпитно-образовних циљева по нивоима. Таксономија америчког педагога Блума јесте пример примене поступка операционализације општих циљева васпитно-образовног рада. Оперативни задаци дефинисани су терминима манифестног понашања које можемо да посматрамо и меримо. Блумова таксономија обухвата когнитивно, афективно и психомоторно подручје.

КОГНИТИВНО ПОДРУЧЈЕ

1.00. ЗНАЊЕ

- 1.10. Појединости
- 1.11. Терминологије
- 1.12. Специфичних чињеница
- 1.20. Знање путева и начина третирања чињеница
- 1.21. Познавање правила
- 1.22. Познавање смерова и низова
- 1.23. Познавање класификација и категорија
- 1.24. Познавање критеријума
- 1.25. Познавање методологије
- 1.30. Знање општих појмова и универзалија у некој области
- 1.31. Знање принципа и генерализација
- 1.32. Знање теорија и структура

2.00. СХВАТАЊЕ

- 2.10. Превођење
- 2.20. Тумачење
- 2.30. Екстраполација

3.00. ПРИМЕНА

4.00. АНАЛИЗА

- 4.10. Анализа елемената
- 4.11. Анализа односа
- 4.12. Анализа организационих начела

5.00. СИНТЕЗА

- 5.10. Израда оригиналног и самосталног извештаја
- 5.11. Израда плана
- 5.12. Израда система апстрактних односа

6.00. ЕВАЛУАЦИЈА

- 6.10. Евалуација према унутрашњим критеријумима
- 6.11. Евалуација према спољашњим критеријумима

а) Појмови којима се постављају и вреднују таксономијски циљеви когнитивног подручја.

У табели су дати примери шта дете треба да зна и уме да уради. Допуните понуђену листу.

Знање	Разумевање	Примена	Анализа	Синтеза	Евалуација
<ul style="list-style-type: none"> • именује • организује • дефинише • препозна • поређа • повеже • понови • репродукује • запамти • означи • наброји 	<ul style="list-style-type: none"> • опише • објасни • класификује • идентификује • расправља • лоцира • сортира • појасни • допуни • преводи 	<ul style="list-style-type: none"> • примени • покаже • одабере • употреби • илуструје • интерпретира • припреми • планира • реши • практикује 	<ul style="list-style-type: none"> • категорише • упореди • супротстав и • диференцира • критикује • провери • дискриминише • представи • анализира • процени • растави • поређа • појасни 	<ul style="list-style-type: none"> • сакупи • конструише • организује • планира • припреми • компоује • креира • удружи • формулише • напише • састави • модификује 	<ul style="list-style-type: none"> • процени • утврди • критикује • изабере • упореди • брани • просуди • вреднује • сабере • степенује • закључи

У табели су понуђени примери задатака за појединачне елементе таксономије. Допуните табелу новим примерима.

Знање	<ul style="list-style-type: none"> • Набројте све парне бројеве у првој десетици. • Наведите јавне установе које се налазе у општини. • •
Разумевање	<ul style="list-style-type: none"> • Ако је А паран број, а + 1 је _____ • Опишите своје насеље. • •
Примена	<ul style="list-style-type: none"> • Представите скуп од 2, 4, 6, 8 и 10 елемената. • Који је најкраћи пут од Ваше куће до школе? Направите мапу улица. • •
Анализа	<ul style="list-style-type: none"> • Који од датих бројева припадају скупу природних бројева: 0, 1, 5, 4/3, 0.5? • Направите попис улица у насељу. • •
Синтеза	<ul style="list-style-type: none"> • Саставите задатак са једном непознатом, тако да она буде непаран број. • Напишите састав на тему Родни крај.

	•
Евалуација	<ul style="list-style-type: none"> • Проверите тачност решења следећег задатка: $2 + _ = 7$. $_ = 3$; • Напрвите попис јавних установа у Вашем месту, а затим додајте оне за које мислите да недостају. •

Кроз претходна вежбања упознали сте се са когнитивним подручјем Блумове таксономије циљева васпитно-образовног рада.

1. Одговорите на питања, задатке који су у табели.

2. Саставите нове примере питања и задатака из области Блумове таксономије и одговорите на њих.

ЗНАЊЕ	Набројте подручја Блумове таксономије.
РАЗУМЕВАЊЕ	На који ниво знања се односи следећи задатак: Објасни различите приступе разраде циљева васпитно-образовног рада.
ПРИМЕНА	Наведите на који начин наставник може да користи Блумову таксономију.

АНАЛИЗА	Упоредите Блумову таксономију и разраду циљева у Плану и програму основног васпитања и образовања.
СИНТЕЗА	Саставите један пример задатка/питања за категорију СИНТЕЗА Блумове таксономије.
ЕВАЛУАЦИЈА	Спроведите истраживање у једној основној школи у циљу прикупљања података о томе колико наставници користе Блумову таксономију при изради циљева и задатака наставног рада.

АФЕКТИВНО ПОДРУЧЈЕ	
1.00. ПРИМАЊЕ	
1.10. Осетљивост	
1.20. Вољност примања	
1.30. Контролисана или усмерена пажња	
2.00. РЕАГОВАЊЕ	
2.10. Пасивно реаговање	
2.20. Вољно реаговање	
2.30. Реаговање са задовољством	
3.00. УСВАЈАЊЕ ВРЕДНОСТИ И СТАВОВА	
3.10. Усвајање вредности	
3.20. Преферисање вредности	
3.30. Пристајање уз вредности и ставове	
4.00. ОРГАНИЗАЦИЈА	
4.10. Концептуализација вредности	
4.20. Организација система вредности	
5.00. ФОРМИРАЊЕ КАРАКТЕРА ПОМОЋУ ВРЕДНОСТИ И СИСТЕМА ВРЕДНОСТИ	
5.10. Општа усмереност	
5.20. Карактеризација	

б) Појмови којима се постављају и вреднују таксономијски циљеви афективног подручја. Наведите појмове којима се постављају и вреднују циљеви афективног подручја.

Примање	Реаговање	Усвајање
•	•	•
•	•	•
•	•	•
•	•	•
•	•	•
Организација		Карактеризација личности
•	•	•
•	•	•
•	•	•
•	•	•
•	•	•

ПСИХОМОТОРНО ПОДРУЧЈЕ
1.00. РЕФЛЕКСИВНИ ПОКРЕТИ 2.00. ВИТАЛНИ (ЖИВОТНИ) ПОКРЕТИ 3.00. ПЕРЦЕПТИВНЕ СПОСОБНОСТИ 3.10. Кинестетичке дискриминације 3.20. Визуелна дискриминација 3.30. Аудитивна дискриминација 3.40. Тактилна дискриминација 3.50. Координирајуће способности 4.00. ФИЗИЧКА СПРЕМНОСТ 5.00. СПРЕТНОСТ 6.00. НЕДИСКУРЗИВНА КОМУНИКАЦИЈА

в) Појмови којима се постављају и вреднују таксономијски циљеви психомоторног подручја.

Наведите појмове којима се постављају и вреднују циљеви психомоторног подручја.

Рефлективни покрети	Витални покрети	Перцептивне способности
<ul style="list-style-type: none"> • • • • • • • 	<ul style="list-style-type: none"> • • • • • • • 	<ul style="list-style-type: none"> • • • • • • •
Физичка спремност	Спретност	Недискурзивна комуникација
<ul style="list-style-type: none"> • • • • • • • 	<ul style="list-style-type: none"> • • • • • • • 	<ul style="list-style-type: none"> • • • • • • •

Осмислите питања из области педагошке телеологије (да ли знате шта тај термин значи? Пазите, није реч о теологији!) користећи се Блумовом таксономијом когнитивног подручја.

ЗНАЊЕ
1.
2.
3.
4.
5.
6.
РАЗУМЕВАЊЕ
1.
2.
3.
4.
5.
6.
ПРИМЕНА
1.
2.
3.
4.
5.
6.

АНАЛИЗА	
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
СИНТЕЗА	
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
ЕВАЛУАЦИЈА	
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	

Коришћени извори:

- 1.
- 2.
- 3.

а) Како читати научни рад?

Кратка листа ствари које треба имати у виду када читамо научни рад

Библиографски подаци

Област науке:

- педагогија (општа, школска, историја педагогије,...)
- општа педагогија (морално васпитање, циљ васпитања, ...)
- психологија (развојна, социјална, психологија личности, ...)
- развојна психологија (развојне карактеристике деце, процес учења,...)
- теоријско/емпиријско истраживање.

Кључни појмови најчешће су већ дати у научном раду, а уколико нису, садржани су у наслову рада и поднасловима.

Теоријске основе: потребно је да сагледамо у оквирима којих концепција (теорија, праваца, школа) се налази научни рад.

Питања и проблеми: важно је да се уоче основна питања и проблеми који су у научном раду постављени.

Основне идеје: основне идеје јесу одговори на питања и проблеме који су постављени.

Ставови и аргументи на којима они почивају: аргументи могу бити различитог карактера: логичко образложење, ставови других, ставови еминентних аутора, резултати емпиријских истраживања....

Чињенични подаци на које се аутор позива или до којих је сам дошао: потребно је да сагледамо методолошке основе (циљ, задаци, хипотезе, карактеристике узорка и инструмента), као и све важне резултате истраживања.

Педагошке импликације: на који начин идеје, ставове, чињенице које смо сазнали можемо да користимо у педагошком раду.

Изводи

Како ћемо читати научни рад зависи од разлога читања. Уколико смо, на пример, одређен педагошки чланак уврстили у литературу коју ћемо користити при изради семинарског рада, читање као битан елемент садржи прављење извода.

Шта су изводи?

- Изводи могу бити дословни преписи дела научног рада и тада се обавезно стављају знаци навода („...“).
- Парафразе – оригинални текст препричава се сопственим речима, али тако да основна ауторова идеја остане у потпуности представљена.
- Сопствене рефлексije – ставови, мишљења, асоцијације које у нашем уму настају док читамо текст.

Важно правило приликом прављења извода јесте да се бележе пуни библиографски подаци о делу, заједно са ознаком страница, како бисмо касније, ако се укаже потреба, и ми и читаоци могли да дођемо до наведеног податка.

Цитирање и означавање цитата

Цитати служе као илустрација излагања, ређе као доказ. У навођењу туђих ставова треба бити штедљив: у семинарском раду не треба да провладавају мисли других аутора. Ако су бројни, цитати могу да пригуше Вашу мисао, идеју или став. Цитат се својим садржајем, обликом и стилем мора уклапати у текст, тако да са њим чини органско јединство.

- ✓ Ако је дело написао један аутор:
Аријес, Ф.: *Векови детињства*, ЗУНС, Београд, 1990.
Аријес, Ф. (1990): *Векови детињства*, ЗУНС, Београд.
- ✓ Ако су дело написала два аутора, наводе се имена оба аутора. Исто се поступа ако су дело написала три аутора:
Влаховић, Б. и Франковић, Д.: *Педагошка хрестоматија*, Научна књига, Београд, 1996.
- ✓ Ако су дело написала више од три аутора, наводи се име првог аутора и уз њега – и др.:
Влаховић, Б. и др. (1996): *Опита педагогија*, Учитељски факултет, Београд.
- ✓ Ако се дело састоји из више делова – свезака, сваки део је написао други аутор, а изадо га је под заједничким насловом један аутор:
Вилотијевић, М. и Ђорђевић, Б. (у ред.): *Наша основна школа будућности*, Заједница учитељских факултета Србије, Београд, 1998.
- ✓ Чланци у часописима:
Ками, К.: „Аутономија – циљ васпитања према Пијажеу“, Предшколско дете (Београд), 1983, бр. 1–2, стр. 1–12.
Ками, К. (1983): „Аутономија – циљ васпитања према Пијажеу“, Предшколско дете (Београд), бр. 1–2, стр. 1–12.
Коцић, Љ.: „Фонд часова као чинилац оптерећености ученика средње школе“, Педагогија (Београд), 1997, бр. 3, стр. 1–11.
- ✓ Чланци из збирке:
Крамер, М.: „Однос између основних фактора образовног процеса и положаја ученика“, у зборнику *Школа пред изазовом сутрашњице*, ЗУНС, Београд, 1989, стр. 28–59.
- ✓ Чланци из енциклопедија:
Педагошка енциклопедија, Просвета, Београд, 1989.

Примери

„Пре свега, школа мора да уважи чињеницу да су деца различита и да у складу са тим поступа. Уствари, школа и сада признаје разлике међу децом. Она то чини, али тек на крају, када вреднује резултате рада, када оцењује ученике. Школа разврстава ученике у пет категорија (недовољни, довољни, добри, врлодобри, одлични).“¹

„Пре свега, школа мора да уважи чињеницу да су деца различита и да у складу са тим поступа. Уствари, школа и сада признаје разлике међу децом. Она то чини, али тек на крају, када вреднује резултате рада, када оцењује ученике. Школа разврстава ученике у пет категорија (недовољни, довољни, добри, врлодобри, одлични).“ (Коцић, 1998: 72).²

✓ *Изостављање цитираних речи или делова реченице*

„/.../ школа мора да уважи чињеницу да су деца различита и да у складу са тим поступа. Уствари, школа и сада признаје разлике међу децом. Она то чини /.../ када вреднује резултате рада, када оцењује ученике...“

✓ *Цитирани текст садржи наводнике*

„Школа разврстава ученике у пет категорија (недовољни, довољни, добри, врлодобри, одлични). Школа даје свима исти програм, исту 'порцију', а потом их према учинку који су показали разврстава и открива 'велику мудрост' да су деца различита.“

✓ *Уношење другог текста или ауторове напомене у цитат*

„/.../ школа мора да уважи чињеницу да су деца различита (подвукао – наводе се иницијали оног ко је подвукао део текста) и да у складу са тим поступа. Уствари, школа и сада признаје разлике међу децом. Она то чини /.../ када вреднује резултате рада, када оцењује ученике.“

✓ *Парафраза*

Школа треба да уважи чињеницу да постоје индивидуалне разлике, коју она у суштини признаје, онда када вреднује резултате рада разврставајући ученике у пет категорија.

¹ Коцић, Ј.: „Могућност примене диференцираних наставних програма у основној школи“, у зборнику *Наша основна школа будућности*, Заједница учитељских факултета Србије, Београд, 1998, стр. 72.

² Коцић, Ј. (1998): „Могућност примене диференцираних наставних програма у основној школи“, у зборнику *Наша основна школа будућности*, Заједница учитељских факултета Србије, Београд, стр. 72.

б) Направите изводе из једног научног педагошког чланка по избору (одаберите оне делове чланка који најбоље илуструју ставове аутора).

- Библиографски подаци

- Изводи

Цитати

Парафразе

Сопствене рефлексije

29.

Приказ научног чланка:

Приказ чланка представља стручни текст који садржи следеће елементе:

- Библиографски подаци о делу
- Подаци о аутору/има – објављена педагошка дела, област истраживања и научног рада
- Значај теме, проблема, за педагошку теорију/праксу, актуелност теме
- Приказ структуре рада који изражава и основне намере аутора.
- Кратак осврт на основне проблеме, питања и информације о раду
- Новине које рад нуди: посебности у избору и распоређивању садржаја, специфичност у методолошком приступу и сл.
- Критички осврт.

Осмислите приказ једног педагошког чланка.

Семинарски рад јесте писани елаборат који студент приређује самостално. У свим фазама израде семинарског рада студент сарађује са ментором. Семинарски рад из опште педагогије може бити емпиријског или теоријског карактера.

Израда семинарског рада подразумева низ активности које су представљене у тексту који следи.

Избор теме. При избору теме полазимо од различитих критеријума: то може бити значај проблема за педагошку теорију или праксу, актуелност теме, лични афинитет, доступност литературе, могућност теоријског/емпиријског истраживања проблема и сл. Наведене критеријуме треба пажљиво размотрити. Коначан наслов семинарског рада тешко је дефинисати на самом почетку његове израде. Зато се прибегава тзв. радном наслову, да би се након детаљне анализе литературе утврдио коначан наслов.

Избор и анализа литературе. Приликом избора литературе руководимо се темом семинарског рада. У првом реду неопходно је садржај прочитаних текстова у целини и у појединостима правилно схватити. Анализа литературе, као битан елемент, садржи прављење извода. То могу бити дословни преписи делова текста, парафразе, резимеи, сопствене рефлексije.

Писање текста. Писмено уобличавање семинарског рада обухвата израду радне верзије семинарског рада (сређивање и систематизација изабране грађе), редиговање рукописа и израду коначне верзије. Ради објективног и критичког сагледавања онога што је урађено, за шта је потребна одређена временска дистанца, семинарски рад треба оставити неко време. Најбоље је рад прочитати неколико пута. Не треба чекати да се прикупи сва грађа па тек онда отпочети са писањем.

Наслов. Концизан и прецизан, тако да што потпуније и адекватније изражава садржај рада.

Увод. У уводном делу семинарског рада представљамо рад на сажет начин. Без обзира на то што је увод на почетку он се обично пише на крају, будући да тек када је рад завршен можете сагледати све његове елементе. Уводни део има више функција: указује на критеријуме избора теме, уводи у структуру рада, указује на претпоставке од којих се пошло, пружа критички преглед литературе о предмету, указује на проблеме на које смо наишли, представља општи закључак до ког се дошло. У уводу се наводе *кључне речи* – основни појмови у раду.

Садржај семинарског рада. Елементи структуре семинарског рада наводе се заједно са ознаком страница за поглавља и потпоглавља. Поглавља и потпоглавља могу се означити на различите начине.

Структура семинарског рада (поглавља и потпоглавља) треба да на јасан и прецизан начин изражава проблеме којима смо се бавили. Поглавља и потпоглавља у семинарском раду представљају заокружене целине у којима се третира један ужи проблем. Семинарски рад мора бити граматички и ортографски правилно написан. Одлике стила и језика једног научног рада јесу: јасноћа, природност, једноставност, одмереност и концизност. Да бисмо постигли поменуће особине стила, водимо рачуна о избору речи, структури и односу реченица, структури и особинама параграфа, граматичкој и правописној коректности. Дobar стил развија се читањем добрих стилиста, превођењем са страних језика, самим писањем.³

³ Шамић, М.: *Како настаје научно дјело*, Завод за издавање уџбеника, Сарајево, 1972.

1.	I
1.1.	A)
1.1.1.	1.
2.	a)
2.1.	б)
2.1.1.	2.
2.1.1.1.	Б)
	II
	1.
	a)
	б)

Закључак. Сажето представљање проблема који је истражен, циљева и задатака који су постављени, претпоставки од којих се пошло, коришћене методологије истраживања, најважнијих резултата до којих се дошло, општих закључака, одговора на питања и проблеме... Наводимо опште, фундаменталне закључке, али и важније чињенице из којих смо извели закључке. Закључак треба да буде прегледан – користи се нумерисање појединачних закључака.

Библиографија. Сваки обимнији рад треба да има библиографију у коју се уносе сви извори које је аутор на било који начин користио. Не уносе се дела која нису читана или су читана али нису коришћена. Уносе се и општа дела (енциклопедије, речници), Начин састављања библиографије:

- Најраспрострањенији систем јесте азбучни – по почетном слову ауторовог презимена.
- Подела на поглавља – књиге, чланци, приручници.

Додатак – прилози. Додатак садржи табеле, графиконе, фотокопије докумената, илустровани материјал и сл. Додатак, такође, садржи коришћене материјале, материјале на које се позивамо, али их нисмо унели у основни текст због прегледности, обима или важности.

Техничка обрада. Речи и реченица одвајају се једним размаком, простор између наслова поглавља и текста са три размака, а сваки нови параграф увлачи се са пет до осам размака. Једна страница садржи од 2600 до 2800 знакова, односно од 28 до 32 реда.

1. Формирајте групу од пет чланова.

2. Осмислите тему за семинарски рад. Нека сваки члан групе наведе по две теме. Одаберите једну тему (договором или гласањем).

Чланови групе:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Коришћени извори:

- 1.
- 2.
- 3.

VIII	ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ
31.	Здрав, чврст и отпоран организам је основа и услов развоја човека зато је физичко васпитање једна од темељних вредности у његовом животу:

- а) Пажљиво прочитајте изреке о здрављу неких великих мислилаца:
- Највећа је од свих лудости жртвовати своје здравље, ма шта то било: због стицања имовине, због напредовања у служби, због учености, због славе, а да о путеној сласти и краткотрајним задовољствима и не

говоримо; шта више здрављу ваља све подредити.

Шопенхауер

- Здравље надмашује сва спољашња добра тако знатно да је здрав просјак заиста срећнији од болесног краља.

Шопенхауер

- Срећнији је најједноличнији дух у здравом телу од најмудријег болешљивца.

Џеферсон

- Ако су људи здрави, онда, о Фебе, заштитнице здравља, вештина твоја слабо пролази.

Овидије

б) Наведите неколико народних изрека о здрављу:

г) Како сте разумели мисао да је здрав, чврст и отпоран организам основа и услов развоја човека:

32.	Задаци физичког васпитања:
------------	-----------------------------------

У задатке физичког васпитања спадају: здравствени задатак; образовни задатак; васпитни задатак и рекреативни задатак. Како сте их разумели:

а) Здравствени задатак:

б) Образовни задатак:

в) Васпитни задатак:

г) Рекреативни задатак:

д) Одаберите један програм физичког васпитања и утврдите његове елементе који се односе на задатке физичког васпитања:

ПРОГРАМ ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА ____ РАЗРЕДА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ	
Задаци физичког васпитања	Елементи физичког васпитања
1. Здравствени задатак	

2. Образовни задатак	
3. Васпитни задатак	
4. Рекреативни задатак	

ђ) Ваш коментар елемената програма физичког васпитања у односу на задатке:

33.	Да би се остварили задаци физичког васпитања треба спровести пет основних захтева: стварање практичних ситуација, правилна педагошка мотивација, примереност узрасту и полу, учестало активирање и аматерска оријентација. У чему је суштина ових захтева:
------------	---

а) Стварање практичних ситуација:

б) Правилна педагошка мотивација:

в) Примереност узрасту и полу:

г) Учестало активирање:

д) Аматерска оријентација:

35.	Нормативи затворених и отворених површина за реализацију физичког васпитања:
-----	---

а) *Затворене површине:*

- Сала за физичко васпитање: 24 x 12 x 6,5 m
- Две свлачионице: по 15,5 m²
- Два купатила: по 16 m² са тушевима

- Спремиште за справе: 3 x 3,5 m
- Свлачионица за наставнике са санитарном групом: 10 m²
- Санитарна група за ученике: 6 m²

б) *Отворене површине:*

- Вежбалиште: 45 x 90 m
- Стаза за трчање: 80 m – ширине 4,88 m
- Залетиште с јамом за скок у даљ: 30 x 1,22 m
- Јама са песком у нивоу залетишта: 7 x 2,75 m
- Залетиште с јамом за скок у вис: 15 m
- Јама с песком за скок у вис: 5 x 3,5 m
- Полигон за бацање кугле: 256 m²
- Игралиште за кошарку: 26 x 14 m и простор око игралишта: 30 x 16 m
- Игралиште за одбојку: 18 x 9 m и простор око игралишта: 24 x 34 m
- Игралиште за мали ногомет: 52 x 32 m и простор око игралишта: 56 x 34 m
- Игралиште за рукомет: 40 x 20 m и простор око игралишта: 44 x 21 m

36.	Норме физичког развоја деце узраста од 7 до 11 година:
------------	---

ДЕЧАЦИ

Варијабле	УЗРАСТ				
	7 година	8 година	9 година	10 година	11 година
Телесна висина	123–127	128–134	133–140	138–145	141–148
Маса тела	24–29	25–32	28–35	31–39	31–39
Спретност	6–10	10–13	8–11	11–15	10–13
Снага ногу	119–136	122–141	131–149	139–158	142–161
Општа снага	230–300	245–325	295–375	330–415	370–450
Брзина	10,0–9,6	9,7–8,8	9,8–8,6	9,1–8,6	8,7–8,4

ДЕВОЈЧИЦЕ

Варијабле	УЗРАСТ				
	7 година	8 година	9 година	10 година	11 година
Телесна висина	126–132	128–133	133–139	138–144	142–149
Маса тела	23–29	26–32	28–35	30–38	33–40

Спретност	6–8	9–11	9–11	11–16	13–18
Снага ногу	108–124	113–134	122–142	130–149	134–153
Општа снага	190–250	215–275	250–325	285–360	320–385
Брзина	10,0–9,5	10,3–9,3	9,8–8,9	9,8–8,6	9,7–8,8

* **Легенда:** телесна висина је у сантиметрима, маса тела у килограмима, спретност обухвата број ухваћених лопти одбијених о зид, снагу ногу – скок у даљ, општу снагу – бацање „медицинке“ од 2 kg у даљ, брзину – чунасто трчање 3 x 10 m у секундама.

IX	ИНТЕЛЕКТУАЛНО ВАСПИТАЊЕ
-----------	--------------------------------

37.	Човек је разумно биће. О људском разуму су многи размишљали на различите начине: Ево неких:
------------	--

- Оно што јесмо, производ смо властитог размишљања.

Буда

- Људи размишљају више због тога што су на то присиљени, него из чисте потребе.

Јозеф Чапек

- Медитирање треба да прати свако читање и учење. Под медитирањем треба схватити умовање или методично мишљење.

Кант

- Није довољно имати здрав разум: треба га знати и применити.

Декарт

- Паметном човеку се не догађају ситне глупости.

Гете

- Има људи чији разум светли и људи чији разум блиста. Први расветљују своју околину, други је замрачују.

Мари Ебнер-Ешенбах

- Заповестима разума треба се јаче покоравати него заповестима господара; јер ко не слуша свога господара, постаје несрећан, а ко не слуша свој разум постаје будала.

Паскал

- Трудио сам се усрдно да се људском деловању не смејем, да га не оплакујем и да га не презирем, него да га схватим.

Спиноза

- Ништа тако не умара као недуховита памет.

Тургењев

- Видим границе свога разума, али не видим границе људског разума.

Јан Евангелиста Пуркин

а) Која Вам се мисао највише допада и зашто:

б) Народ је изразио доста лепих мисли о људској памети, наведите неке од њих:

г) Зашто је интелектуално васпитање, по Вашем мишљењу, један од најважнијих задатака у формирању човека као људског бића:

39.	Битне компоненте интелектуалног васпитања су: знање, умења, навике, интелектуалне способности, култура интелектуалног рада, љубав према истини и деловање у складу са таквим доживљајем њене вредности:
------------	--

а) *Смисао* интелектуалног васпитања је:

- развијање људских интелектуалних потенцијала
- развој науке и технике
- упознавање законитости природних и друштвених кретања

б) *Циљ* интелектуалног васпитања је:

- истина

в) *Сврха* интелектуалног васпитања је:

- богаћење умних снага
- јачање интелектуалних капацитета
- развој човека као разуменог и племенитог бића.

г) Користећи *Педагошку енциклопедију* одговорите на питање: шта је интелектуално васпитање?

41.	У задатке интелектуалног васпитања спадају: усвајање система знања, формирање умења и навика, развијање интелектуалних снага и способности, овладавање културом интелектуалног рада, обликовање позитивних особина личности. Укратко објасните:
-----	--

а) Усвајање система знања:

б) Формирање умења и навика:

в) Развијање интелектуалних снага и способности:

г) Овладавање културом интелектуалног рада:

д) Обликовање позитивних особина личности:

42.	Проучите наставне програме предмета четвртог разреда основне школе, нарочито њихове задатке, и одговорите на питања:
-----	---

а) Да ли су и у којој мери, у наставним програмима предмета, заступљени задаци интелектуалног васпитања:

б) Да ли су и који задаци интелектуалног васпитања запостављени у наставним програмима предмета:

в) Да ли се, по Вашем мишљењу, интелектуално васпитање у наставној пракси, спроводи на одговарајући начин. Образложите Ваш одговор:

X	МОРАЛНО ВАСПИТАЊЕ
----------	--------------------------

43.	Шта је морал:
------------	----------------------

- О моралу знам само толико да је морално оно после чега се добро осећате, а неморално оно после чега се лоше осећате.
Хемингвеј
- Морал се спушта заједно са сунцем.
Ханс Каспер
- Само потпуно часни људи могу бити срећни.
Франклин
- Срце има своје разлоге које разум не схвата.
Паскал
- Најјачи је онај човек који уме да влада својим страстима.
Сингер
- Морални закон и сва правила своде се само на једно једино: *истину*.
Гете
- Карактер неког човека упознаћеш тек када ти постане претпостављени.
Спиноза
- Сви ласкавци живе о трошку онога који их слуша.
Лесинг
- Ако мудрац не поучи будалу, настаје двострука штета: умањео је свој углед, а будалу охрабрио да и даље греша.
Спиноза
- Ако наиђеш на човека с којим вреди разговарати и не разговараш, изгубио си човека. Кад наиђеш на човека с којим не вреди разговарати и разговараш, изгубио си речи. Мудар човек не губи ни човека ни речи.
Кунг Фу Це
- Разум може да нам каже шта треба да избегавамо, али једино срце уме да нам каже шта треба да радимо.
Расел
- Ко не цени себе, тај је несрећан, а ко се прецењује тај је глуп.
Мопасан

а) Која је мисао најближа Вашим схватањима морала и зашто:

б) У народу влада мишљење да је морал скуп појмова о добру и злу. Наведите неколико народних умотоворина о моралу:

в) Користећи *Педагошку енциклопедију* одговорите на питање: шта је морално васпитање?

44.	Задаци моралног васпитања су: стицање знања о моралу; формирање моралних ставова и уверења; формирање моралног понашања и деловања; васпитање позитивних особина воље и карактера; неговање смисла за моралне вредности. У чему је суштина ових задатака:
-----	--

а) Стицање знања о моралу:

б) Формирање моралних ставова и уверења:

в) Формирање моралног понашања и деловања:

г) Васпитање позитивних особина воље и карактера:

д) Неговање смисла за моралне вредности:

45.	Анализирајте програмске задатке наставних предмета четвртог разреда основне школе и утврдите у којим предметима су најизразитије заступљени задаци моралног васпитања:
-----	--

46.	Шта обухвата васпитање у духу хуманизма:
-----	--

47.	У чему је суштина припремања младих за породични живот:
-----	---

48.	У чему је суштина припремања младих за друштвени живот:
------------	--

49.	Наведите примере васпитања у духу патриотизма и интернационализма:
------------	---

50.	Методe и поступци моралног формирања су: уверавање, навикавање, подстицање и спречавање. Наведите примере из праксе за:
------------	--

а) Уверавање:

б) Навикавање:

в) Подстицање:

г) Спречавање:

51.

Како објашњавате чињеницу да је човек радно биће:

52.

Мисли о раду и његовој улози у животу човека:

- Природа није храм, већ радионица, а човек је у њој радник.
Тургењев
- Ослобађање самог себе од рада је злочин.
Толстој
- Рад нас ослобађа трију великих зала: досаде, порока и оскудице.
Волтер
- Дани рада! Једини дани у којима сам живео.
Алфред Д'Мисе
- Кад је рад обавезан, живот је ропство.
Горки
- Лењивци нису само они који не раде, већ и они који могу да раде боље.
Сократ
- Брбљивац је слаб радник.
Шекспир
- Ако нећеш да радиш онда мораш да се понижаваш или да чиниш насиље.
Толстој
- Не узнемиравај никад другог оним што можеш сам да урадиш.
Толстој
- Богат или сиромашан, моћан или слаб, сваки беспослен грађанин је лопов.
Русо

- Бити радник и мајстор, човек од посла! Ничег бољег ни поузданијег у овом животу у ком много добра нема, а поуздано није ништа.

И. Андрић

- Стварам, дакле постојим.

Ромен Ролан

- Одвише сам стар да нешто кудим, али увек доста млад да нешто урадим.

Гете

- Сунце, месец и звезде би већ давно нестали да су на дохват људској похлепи.

Елис

а) Прочитајте мисли о раду и напишите шта Вам се у њима највише допада:

б) Наведите неколико народних умотворина о раду:

53.	Шта је радно васпитање:
------------	--------------------------------

54.	У задатке радног васпитања спадају: усвајање знања о раду; развијање радне и техничке културе младих, овладавање радним вештинама и навикама; буђење и развијање интересовања и потреба младих за рад; информисање и професионално усмеравање младих; развијање позитивних особина личности.
------------	---

а) Пронађите, анализирајте и упоредите елементе радног васпитања у две читанке четвртог разреда основне школе, једне из шездесетих година XX века и једне читанке на почетку XXI века!

б) Каква је разлика између ове две читанке са становишта задатака радног васпитања:

XII	ЕСТЕТСКО ВАСПИТАЊЕ
------------	---------------------------

55.	Човек је увек показивао интересовање за складно и лепо. Улепшавао је своја пребивалишта, оруђа, оружја и себе. Лепоту је тражио и проналазио у предметима, појавама, међуљудским односима, уметничким остварењима и свему што га окружује.
------------	---

56.	Човек је увек размишљао о лепом. Ево неких мисли о томе:
------------	---

- Лепота обуздава сваку срџбу.
Гете
- Ја кажем: Лепо је симбол морално доброг.
Кант
- Највећа јасноћа била ми је увек највећа лепота.
Лесинг
- Лепота је као цвет који процвета и брзо увене.
Италијанска народна пословица
- Није лепо оно што је лепо, већ је лепо оно што нам се свиђа.
Италијанска народна пословица
- Лепота је нешто животињско ако није удружено с умом.
Демокрит
- Глупа лепота није лепота. Загледај се у тупу лепотицу, погледај дубоко сваку црту њезина лица, њезин смешак, поглед – њезина ће се лепота постепено претворити у поразну ругобу.
Гончаров
- Природна лепота је лепа ствар; уметничка лепота је лепа представа неке ствари.
Кант
- Човек није никад тако леп као кад моли за опроштење или кад сам опрашта.
Пол Жан

а) О каквој лепоти се говори у овим мислима:

б) Наведите неколико народних умотворина о лепоти:

57.	Наведите по један пример лепоте у:
-----	------------------------------------

а) Природи:

б) Друштвеном животу:

в) Људском стваралаштву:

58.	Шта подразумевате под естетским васпитањем:
------------	--

59.	Задаци естетског васпитања су: развијање способности уочавања лепог; формирање способности естетског доживљавања; изграђивање стваралачких естетских способности; неговање способности естетског вредновања. Наведите по један пример у настави:
------------	---

а) Развијање способности уочавања лепог:

б) Формирање способности естетског доживљавања:

в) Изграђивање стваралачких естетских способности:

г) Неговање способности естетског вредновања:

60.	Који наставни предмети, по Вашем мишљењу, имају изразито уметничко значење:
------------	--

61.	Шта бисте у естетском смислу променили на Вашем факултету:
------------	---

а) Руски педагог К. Д. Ушински (1826–1870) у свом делу *Човек као предмет васпитања* (Сарајево, 1957) написао је: „Ако педагогија хоће да васпитава човека у сваком погледу, она мора, пре свега, да га познаје у сваком погледу“.

Ако се слажете са тим ставом наведите бар три разлога за своје опредељење:

1.

2.

3.

б) Праћење развоја ученика бележи се у ученички картон (назива се још: ученички лист, досије, кумулативни картон). Шта би, по Вашем мишљењу, требало обавезно да садржи такав „картон“ када је реч о ученицима млађег школског узрста (са којима ради учитељ)? Наведите бар пет таквих елемената.

1.

2.

3.

4.

5.

а) На основу педагошких енциклопедија, лексикона, речника, уџбеничке и остале литературе одредите основно значење следећих појмова:

Методика је
Методика васпитања је
Методика наставног предмета је
Методички поступак је
Метода васпитања је
Средство васпитања је
Начело или принцип у педагогији је
Правило у педагогији је

б) У *Општој педагогији* (у редакцији Н. Поткоњака, Учитељски факултет, Београд, 1996) за студенте учитељских факултета наведено је осам васпитних (или педагошких) принципа. Анализирајте те принципе по следећој шеми.

ПРИНЦИП		Који захтеви произлазе из тог принципа за практични рад учитеља?	На којим научним и теоријским поставкама се заснива тај принцип и наведени захтеви?
1.	Уважавања личности васпитаника		
2.	Личног ангажовања васпитаника у процесу васпитања		
3.	Многостраности васпитног рада		
4.	Социјализације		

ПРИНЦИП		Који захтеви произлазе из тог принципа за практични рад учитеља?	На којим научним и теоријским поставкама се заснива тај принцип и наведени захтеви?
5.	Доследности		
6.	Целиходности, усмерености васпитања		
7.	Организованости		
8.	Уважавања педагошких сазнања и опредељења		

в) Српски педагог *др Воја Младеновић* (1884–1964) у свом делу *Опита педагогика* (Београд, 1936, стр. 146 и даље) наводи пет општих педагошких принципа. Немачки педагог *Г. Кершенштајнер* (1854–1932), на кога се ослања В. Младеновић, наводи седам општих педагошких принципа. У *Опитој педагогији* (у редакцији Н. Поткоњака, Учитељски факултет, Београд, 1996) наведено је осам.

Повежите у табели која следи пуном линијом исте, а испрекиданом линијом сличне опште педагошке принципе:

ОПШТИ ПЕДАГОШКИ/ВАСПИТНИ ПРИНЦИПИ		
В. Младеновић	<i>Опита педагогија</i>	Г. Кершенштајнер
Активности помоћу сопственог доживљаја	Уважавање личности васпитаника	Тоталитета
Реалне одмерености	Личног ангажовања васпитаника у процесу васпитања	Актуалитета
Целине	Многостраности васпитног рада	Ауторитета
Слободног потчињавања заједници	Социјализације	Слободе
Педагошке љубави	Доследности	Активитета (саморадње)
	Целисходности, усмерености васпитања	Социјалитета
	Организованости	Индивидуалитета
	Уважавања педагошких сазнања и опредељења	

Ако сте исте и сличне принципе повезали линијама онда Вам у свакој листи (систему) принципа остаје неки принцип кога нема у друге две листе. Одговорите на питање: да ли су ти принципи већ садржани у осталим или би их требало посебно исказати у листи принципа у Вашем уџбенику? Образложите свој став.

г) Да ли су захтеви начела/принципа *Уважавања личности васпитаника* и начела *Социјализације* међусобно супротстављени? Наведите разлоге за свој став (најмање три).

д) Начело *Личног ангажовања васпитаника у процесу васпитања* претпоставља *свесну активност* васпитаника. Шта значи синтагма „свесна активност“ (објасните посебно и термин „свесна“ и термин „активност“, као и целу синтагму).

е) Наведите бар пет разлога зашто се у васпитању треба руководити начелом *Многостраности васпитног рада*.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

и) Наведите бар три примера *доследности* учитеља у васпитном раду.

1.

2.

3.

ј) Наведите бар три ситуације у којима се захтеви општег педагошког начела/принципа *Организованости* могу претворити у своју супротност и произвести *негативне* педагошке/васпитне ефекте.

1.

2.

3.

к) У оквиру општих педагошких/васпитних начела користи се више појмова и термина. Проверите да ли су Вам ти појмови јасни наводећи њихово основно значење.

Хуманизам:
Хуманост:
Хуман однос:
Демократичност:

Демократски однос:
Равноправност:
Једнакост:
Слобода:
Ауторитет:
Ауторитарност:
Добровољност:

п) Да ли учитељ у васпитном раду треба да посвети већу пажњу даровитим или ученицима који имају тешкоће у раду? Образложите своје опредељење:

љ) У васпитању се често истиче значај и потреба развијања и неговања *ученичке (дечје) самоуправе*. Одговорите на питања: да ли је то могуће остваривати са ученицима млађег школског узрста? Ако јесте, у којим ситуацијама и облицима се то може чинити?

ЛИТЕРАТУРА

- Ајдачић, В. (1998): **Наука као бајка 2**, Златна књига, Београд.
- Аксентијевић, Б. (1962): Изучавање педагошког наслеђа народа Југославије, *Савремена школа*, бр. 7–8, Београд.
- Алексејев, М. Н. (1972): Емпиријско и теоретичко у педагогици, *Совјетскаја педагогика*, бр. 6, Москва.
- Алексејев, М. Н. (1974): Нека питања методологије педагогике, *Педагошка стварност*, бр. 8, Нови Сад.
- Андрејев, Н. А. (1967): Индивидуално стваралаштво ученика, *Наша школа*, бр. 5–6, Сарајево.
- Arends, R. I. (1991): **Learning to teach**, College of Education and University of Maryland, McGraw-Hill.
- Арежина, О., Пешић, М. (1982): Стил васпитања од 0 до 3 године, *Зборник ИПИ*, бр. 15, ИПИ, Београд, стр. 251–363.
- Аријес, Ф. (1990): **Векови детињства**, ЗУНС, Београд.
- Аристотел (1988): **Политика**, Глобус, Загреб.
- Аутономија личности и васпитање**, (1996), зборник радова, Педагошко друштво Србије, Београд.
- Бакић, В. (1878): **Наука о васпитању**, Београд.
- Бакић, Војислав (1878): **Наука о васпитању**, књ. I и II, Београд, а друго издање: **Општа педагогика**, 1897 и **Посебна педагогика**, 1901.
- Бакић, В. (1887): **Општа педагогика**, Државна штампарија, Београд.
- Бакић, В. (1893): **О васпитаном прилагођавању**, Београд.
- Бакић, В. (1896): Русовљева педагогика с гледишта филозофске педагогике, *Учитель*, бр. 1, 2, 3, Београд.
- Бакић, В. (1921): **Посебна педагогика**, Државна штампарија, Београд.
- Бакић, В. (1923): **Педагошко искуство**, Државна штампарија, Београд.
- Баковљев, Милан (1989): **Основи педагогије**, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Баковљев, М. (2003): Прилог настојању да језик педагогије постане прецизнији, *Педагогија*, бр. 3/4, Београд, стр. 28–34.
- Банђур, В. (1985): **Ученик у наставном процесу**, Веселин Маслеша, Сарајево.
- Банђур, В. (1988): Живот и педагошко дјело Васе Пелагића, *Наша школа*, бр. 7–8, Сарајево.
- Банђур, В. (1990): **Развој математичких способности**, Веселин Маслеша, Сарајево.
- Банђур, В. (1996): **Аутономија личности ученика у критичким теоријама наставе**, у: Аутономија личности и васпитање, Педагошко друштво Србије, Београд.
- Банђур, В. и Поткоњак, Н. (1996): **Педагошка истраживања у школи**, Центар за образовање руководиоца у образовању, Београд.

- Банђур, В., Поткоњак, Н. (1999): **Методологија педагогије**, Савез педагошких друштава Југославије, Београд.
- Банђур, Вељко (2000): **Улога наставника у малим и акционим истраживањима**, Републички педагошки завод, Бања Лука.
- Бановић, А. (1956): **Педагошко-просветитељско дело Доситеја Обрадовића**, Нолит, Београд.
- Башић, С. (1985): Проблеми педагошке терминологије, *Педагошки рад*, бр. 1–2, Загреб.
- Beattie, M. (1995): **Constructing professional knowledge in teaching – a narrative of change and development**, Teachers College Press, New York.
- Bernart Emanuel (1965): **Der Probeunterricht**, Ernst reinhardt verlag, München / Basel.
- Бјекић, Драгана (1999): **Професионални развој наставника**, Учитељски факултет, Ужице.
- Блум, Б. С. (1979): **Таксономија или класификација образовних и васпитних циљева**, књига I, Београд.
- Bloom, S. B. (1981): **Taksonomija ili klasifikacija obrazovnih i odgojnih ciljeva**, Књига I, Kognitivno područje, republički zavod za unapređivanje vaspitanja i obrazovanja, Beograd.
- Blomeyer, N., Vörg, M. (1982): **Pädagogik 1**, Grundwissen-Probleme-Theorien-Anwendung, München.
- Боговац, Т. (1979): Развој школа у Србији и промене у образовној структури становништва (1945–1975), *Педагогија*, бр. 4, Београд.
- Бојовић, Жана (2003): **Уџбеник у функцији интелектуалног развоја ученика**, Савез педагошких друштава Војводине, Нови Сад.
- Бојовић, Жана (2003): Теорије учења и уџбеник, *Педагогија*, бр. 3–4, Београд, стр. 72–85.
- Бојовић, Жана (2004): Један поглед на учениково формирање појма о лепоти, **Зборник радова**, бр. 5, Учитељски факултет, Ужице, стр. 151–161.
- Бранковић, Д. (1995): Комплементарност општег и посебних циљева васпитања, *Наша школа*, бр. 1–2, Бања Лука.
- Бранковић, Д. (1995): Педагошка теорија у функцији унапређивања образовања, *Педагогија*, бр. 1–4, Београд.
- Бранковић, Д. (1996): Домети концепције васпитања српских просвјетитеља, *Наша школа*, бр. 1–2, Бања Лука.
- Бранковић, Д. (1998): Савременост Бакићевих схватања васпитања, *Наша школа*, бр. 1–2, Бања Лука.
- Бранковић, Д. (2000): **Структурни приступ педагошким теоријама**, Радови 3, Филозофски факултет, Бања Лука.
- Бранковић, Д. (2001): **Педагошке теорије (Научне основе и развојни токови)**, Универзитет у Бања Луци.
- Братанић, М. (1993): **Микропедагогија, Интеракцијско-комуникацијски аспект одгоја**, Школска књига, Загреб.

- Брецинка, В. (1983/1984): Увод у методологију педагогије, *Педагогија*, бр. 4/1983, 3/1984, Београд.
- Брковић, Алекса (1998): **Настава – ученик – развој**, Учитељски факултет, Ужице.
- Брунер, Џ. (1988): Процес образовања, *Зборник СДП СР Србије*, бр. 4, СДП СР Србије, Београд, стр. 33–81.
- Брунер, Џ. (2000): **Култура образовања**, ЕДУКА, Загреб.
- Buchberger, F., Campos, D. K., Stephenson, J. (2000): **Green paper on teacher education in Europe: high quality teacher education for high quality education and training**, TNTEE, Umea.
- Василев, С. и Ракић, Б. (1990): **Основи школске педагогије**, Лозница.
- Васпитањем и образовањем у будућност (зборник)**, (1992), Педагошки факултет, Петриња.
- Виготски, Л. С. (1996): **Проблеми развоја психе**, Сабрана дела, књ. III, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Вилотијевић, М. (1992). **Вредновање педагошког рада школе**, Научна књига, Београд.
- Влаховић, Бошко и Франковић, Драгутин (1995): **Педагошка хрестоматија**, Стручна књига, Београд.
- Влаховић, Б., Франковић, Д. (1996): **Педагошка хрестоматија**, Научна књига, Београд.
- Вратуша-Жуњић, В. (1995): **Развој, религија, рат**, Институт за социологију Филозофског факултета у Београду, Београд.
- Вујисић-Живковић, Н. (2004): **Васпитни концепт студената учитељских факултета на почетку и на крају студија**, докторска дисертација одбрањена на Филозофском факултету Универзитета у Београду, Београд.
- Вукасовић, А. (1984): Важније етапе у развоју педагошке знаности, *Педагогија*, бр. 2, Београд.
- Вукасовић, А. (1985): Темељне одреднице педагошке знаности, *Педагогија*, бр. 1, Београд.
- Вуковић, Р. (1967): Крупска код нас, *Педагогија*, бр. 4, Београд.
- Вучић, Радмило (1934): **Основи педагогике**, Београд.
- Гилли, Г. А. (1974): **Како се истражује**, Школска књига, Загреб.
- Goodson, I., Sikes, P. (2001): **Life history research in educational settings**, Open University Press, London.
- Голлнер, Н. (1960): Неки проблеми научноистраживачког рада у историји педагогије, *Педагошки рад*, бр. 5–6, Загреб.
- Гордон, Т. (1998): **Како постати успешан наставник**, Креативни центар, Београд.
- Грандић, Рад. (199_): **Теорија васпитања**, библиографија, Мисао, Нови Сад.
- Гранесе, Алберт (1978): **Дијалектика одгоја**, Школска књига, Загреб.
- Грујић, В. (1978): Образовање и педагошка књижевност у Срба пре терзијанске и за вријеме те епохе, *Педагошка стварност*, бр. 9, Нови Сад.
- Gudjons, Herbert (1994): **Kvantitativne metode istraživanja**, u: *Pedagogija –*

temelјna znanјa, Eduka, Zagreb, str. 58–65.

- Давидов, В. В. (1996): **Теорија развијајућег обученија**, Москва.
- Данилов, М. А. (1966): Нека методолошка питања педагошких наука, *Настава и васпитање*, бр. 2, 3–4, Београд.
- Данилов, М. А., Малинин, В. (1973): Методолошке основе структуре теорије, *Наша школа*, бр. 9–10, Сарајево.
- Дела Доситеја Обрадовића**, (1911), Државна штампарија, Београд.
- Делор, Ж. (1996): **Образовање скривена ризница**, Министарство просвете Р. Србије, Београд.
- Деспотовић, П. (1902): **Историјска педагогика**, Геца Кон, Београд.
- Dewey, J. (1934): **Democracy and Education**, New York.
- Dewey, J. (1963): **My Pedagogic Credo**, in: Hall, Kershner, Sovge, *Readings in American Education*, Los Angeles.
- Дибе, Ф. (2002): **Средњошколци**, ЗУНС, Београд.
- Диздаревић, И. (1980): **Стваралаштво и друштвено понашање младих**, Свјетлост, Сарајево.
- Диркем, Емил (1981): **Васпитање и социологија**, Завод за уџбеника и наставна средства, Београд.
- Дјуј, Ц. (1934): **Педагогија и демократија**, Кон А. Д., Београд.
- Дјуи, Ц. (1970): **Васпитање и демократија**, Обод, Цетиње.
- Дјуј, Ц. (1983): Моје педагошко „вјерују“, *Педагогија*, бр. 1, Београд.
- Donald F. Sellin, Jack W. Birch (1980): **Educating gifted and talented learners**, An aspen Publication, London.
- Достанић, Р. (1976): Реформа српских основних школа у Аустрији почетком друге половине 19. вијека (1857–1867), *Педагошка стварност*, бр. 4, Нови Сад.
- Достанић, Р. (1981): Реформа српских основних школа у Хабсбуршкој монархији почетком друге половине 19. века, *Педагошка стварност*, бр. 1, Нови Сад.
- Достанић, Р. (1986): Културна функција школе, *Педагошка стварност*, бр. 9–10, Нови Сад.
- Достанић, Р. (1987): Ђорђе Натошевић – велики реформатор, *Педагошка стварност*, бр. 9–10, Нови Сад.
- Достанић, Р. (1987): **Натошевићева реформа школа**, Нови Сад.
- Дубић, С. (1970): **Увођење у научни рад**, Завод за издавање уџбеника, Сарајево.
- Ђелпи, Еторе (1976): **Школа без катедре**, БИГЗ, Београд.
- Ђорђевић, Б. (1984): **Школски програми и савремене потребе у области образовања**, Округли сто 7, Институт за педагошка истраживања, Београд.
- Ђорђевић, Б., Ђорђевић, Ј. (1988): **Ученици о својствима наставника**, Просвета, Београд.
- Ђорђевић, Босилка (1995): Акциона истраживања и њихов значај за педагошку теорију и праксу, *Педагошка стварност*, бр. 9–10, Нови Сад,

стр. 481–487.

- Ђорђевић, Живојин (1958): **Историја васпитања у Срба**, Научна књига, Београд.
- Ђорђевић, Јован (1971): Експериментална педагогија, *Педагогија*, бр. 2, Београд.
- Ђорђевић, Ј. (1975): **Како се данас гледа на интелектуалне способности**, Округли сто 3, Институт за педагошка истраживања, Београд.
- Ђорђевић, Ј. (1976): **Школа и морално васпитање**, Зборник 9, Институт за педагошка истраживања, Београд.
- Ђорђевић, Јован (1977): **Различити методолошки приступи у проучавању проблема моралног васпитања**, Просвета – ИПИ, Београд.
- Ђорђевић, Ј., Поткоњак, Н. (1985): **Педагогија**, Научна књига, Београд.
- Ђорђевић, Јован (1990): **Интелектуално васпитање и савремена школа**, Београд – Сарајево.
- Ђорђевић, Ј., Трнавац, Н. (1992): **Педагогија**, Научна књига, Београд.
- Ђорђевић, Јован (2000): **Реформски педагошки покрети у XX веку**, Учитељски факултет, Београд.
- Ђорђевић, Јован (2002): **Својства наставника и процењивање њиховог рада**, Вршац.
- Ђорђевић, М. (1985): Педагошке теоријске основе индивидуализације васпитно-образовног рада и њени ефекти у основној школи, *Педагогија*, бр. 1, Београд.
- Ђорђевић, М., Ничковић, Р. (1990): **Педагогија**, Градина, Ниш.
- Ђорђевић, Милутин (1990): **Ничковић, др Радисав: Педагогија**, Просвета, Ниш.
- Ђурић, В. (1948): Лењинове педагошке идеје, *Савремена школа*, бр. 1, Београд.
- Ђурић, Милош (1987): **Историја хеленске етике**, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Експерименталне (огледне) школе** (М. Вилотијевић, Б. Ђорђевић, Ј. Ђорђевић, Ђ. Ђурић, Н. Лакета, М. Недељковић), Учитељски факултет, Београд, 2001.
- Елкајнд, Д. (1988): Пијаже и образовање, *Зборник СДП СР Србије*, бр. 3, СДП СР Србије, стр. 173–187.
- Енциклопедијски рјечник педагогије**, (1963), у ред. Д. Франковића, З. Преграда и П. Шимлеше, Матица хрватска, Загреб.
- Жлебник, Леон (1983): **Општа историја школства и педагошких идеја**, Просветни преглед – Дечје новине, Београд – Горњи Милановац.
- Зајечарановић, Г. (1977): **Основи методологије науке**, Научна књига, Београд.
- Закључци Саветовања о стању и проблемима педагошких наука (1963), *Педагогија*, бр. 3, Београд.
- Заниновић, Мате (1985): **Педагошка хрестоматија**, Школска књига, Загреб.
- Заниновић, Мате (1988): **Опћа повијест педагогије**, Школска књига, Загреб.

- Збирка текстова педагошких класика** (1960), Педагошко друштво Србије, Београд.
- Ивановић, С. (2002): **Образовање сутрашњице**, Министарство просвете и спорта Републике Србије, Београд.
- Ивановић, С. (2003): **Социологија образовања**, Учитељски факултет, Јагодина.
- Ивковић, М. (1992): Настанак и развој социологије и Социологија образовања (селективна библиографија), *Теме*, бр. 1–2, Ниш.
- Игњић, С. (ред.) (2001): **130 година образовања учитеља у Србији**, Учитељски факултет, Београд.
- Икор, Р. (1980): **Школа и култура**, Београд.
- Илић, М. (1994): Савремени токови у педагогији, *Нови глас*, Бања Лука.
- Илић, М. (1996): Даљи развој педагогије и модернизација универзитетске наставе, *Наша школа*, бр. 3–4, Бања Лука.
- Истраживања у педагогији и андрагогији** (1997), Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Београд, Београд.
- Итељсон, Л. Б. (1969): **Математичке и кибернетичке методе у педагогији**, Југословенски завод за проучавање школских и просветних питања, Београд.
- Јанковић, М. (1952): **Педагошки погледи првих српских социјалиста**, Народна књига, Београд.
- Јанковић, П. и Родић, Р. (2002): **Школска педагогија**, Учитељски факултет, Сомбор.
- Јеремић, Д. (1997): **О филозофији код Срба**, Платон, Београд.
- Јесипов, Б. П. и Гончаров, Н. К. (1947): **Педагогика**, Београд.
- Јовановић, Бранко (1994): **Васпитање у основној школи**, Просветни преглед, Београд.
- Јовановић, Бранко (1998): **Породично васпитање** (изабрани текстови), Учитељски факултет, Јагодина.
- Јовановић, Бранко (1998): **Школа и васпитање**, Учитељски факултет, Јагодина.
- Јовановић, Јован (1928): **Педагогика**, I – V, Књ. Рајковић и Ћуковић, Београд.
- Југословенска педагогија друге половине XX века**, Институт за андрагогију и педагогију Филозофског факултета у Београду и Учитељски факултет Ужице, 2004.
- Каиров, И. А. (1966): Подизање нивоа педагошке науке, *Настава и васпитање*, бр. 5, Београд.
- Kaiser, A., Kaiser, R. (1981): **Studienbuch Pädagogik**, Cornelsen, Berlin.
- Ками, К. (1971): Педагошке импликације Пијажеове теорије, *Предшколско дете*, бр. 4, Београд, стр. 406–415.
- Ками, К. (1983): Аутономија: циљ васпитања према Пијажеу, *Предшколско дете*, бр. 1–2, Београд, стр. 1–12.
- Качавенда-Радић, Нада (1989): **Слободно време и образовање**, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.

- Качапор, С. (1999): **Увод у школску педагогију**, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Квашчев, Р. (1969): **Развијање критичког мишљења код ученика**, Завод за издавање уџбеника, Београд.
- Квашчев, Р. (1971): **Развијање стваралачких способности код ученика**, Завод за издавање уџбеника, Београд.
- Квинтилијан, М. Ф. (1967): **Образовање говорника**, ИП „Веселин Маслеша“, Сарајево.
- Кеј, Е. (1918): **О васпитању детета у школи**, Издање И. Ђ. Ђурђевића, Београд-Сарајево.
- Kenneth E. E. (1986): **Teaching students to think critically, a guide for faculty in all disciplines**, Jossey-Bass, San-Francisco.
- Кершенштајнер, Г. (1939): **Теорија образовања**, Геца Кон А. Д., Београд.
- Кириловић, Димитрије (1938): **Основи опште педагогике**, Нови Сад.
- Кнежевић, Вујо (1991): **Делатно истраживање у васпитању и образовању**, Зборник Института за педагошка истраживања, бр. 23, ИПИ, Београд.
- Коковић, Драган (1994): **Социологија образовања: друштво и едукацијски изазов**, Матица српска, Нови Сад.
- Кон, И. С. (1991): **Дете и култура**, ЗУНС, Београд.
- Кондаков, И. П. (1969): **Надежда Константиновна Крупскаја – Библиографија трудов и литературе о жизни и дејатељности**, „Книга“, Москва.
- Кониг, Е., Зедлер, П. (1991): **Теорије знаности о одгоју – Увод у основе, методе и практичну примјену**, ЕДУКА, Загреб.
- Кораћ, В. (1975): **Марксово схватање човека, историје и друштва**, БИГЗ, Београд.
- Коцић, Љубомир (1981): **Педагошки експеримент – карактеристике и могућности**, Просвета, Београд.
- Коцић, Љ. (1983): **Експериментална педагогија – покушај изграђивања педагогије на емпиријској основи**, Просвета – ИПИ, Београд.
- Коцић, Љ. (1985): **Епистемолошко-методолошке особености и домет експерименталних истраживања у области васпитања и образовања**, Зборник бр. 18, Институт за педагошка истраживања, Београд.
- Крајевски, В. В. (1977): **Проблеми научног основија обућеника**, Москва.
- Крајевски, В. В. (1996): **Формирање педагошке теорије и њена функција у реформисању праксе**, у: **Образовање: традиције и иновације у условима социјалних промена** (зборник са научног скупа), Заједница учитељских факултета Србије, Београд.
- Креч, Д., Крачфилд, Р. (1969): **Елементи психологије**, Научна књига, Београд.
- Крнета, Д. (1995): **Васпитно дјеловање у школи**, Народна и универзитетска библиотека „Петар Кочић“, Бања Лука.
- Крнета, Љ., Поткоњак, М. и Поткоњак, Н. (1965): **Педагогија**, Завод за уџбеника, Београд.
- Крнета, Љ. (1971): **Погледи Ц, Дјуја на образовање, наставу и школу и њихов**

- утицај у Европи, *Педагошка стварност*, бр. 7, Нови Сад.
- Крнета, Љубомир (1971): Функционална педагогија, *Педагогија*, бр. 2, Београд.
- Крнета, Љубомир (1978): **Педагогија**, Научна књига, Београд.
- Крстић, Д. (1969): **Паја Радосављевић – пионир експерименталне психологије**, Зборник бр. 2, Институт за педагошка истраживања, Београд.
- Крупска, Н. К. (1949): **О васпитању и настави**, Знање, Београд.
- Кулић, Радивоје (1998): **Садржај рада и образовање**, Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду.
- Кулић, Радивоје и Деспотовић, Миомир (2004): **Увод у андрагогију**, Свет књиге, Београд.
- Кумс, Филип (1971): **Светска криза образовања**, Београд.
- Кундачина, Миленко (1998): **Чиниоци еколошког васпитања и образовања**, Учитељски факултет, Ужице.
- Кундачина, Миленко (2002): **Лексикон педагошке методологије** (коаутори Г. Гојков и Р. Круљ), Виша школа за образовање васпитача, Вршац.
- Кундачина, Миленко и Банђур, Вељко (2004): **Акционо истраживање у школи – наставници као истраживачи**, Учитељски факултет, Ужице.
- Лај, Август (1924): **Експериментална педагогика**, Вршац.
- Лакета, Н. (1985): Ауторитативно понашање наставника, *Огледи и искуства*, бр. 3, Ужице, стр. 569–576.
- Лакета, Н. (1985): Међусобни односи ученика и наставника у савременој школи, *Настава и васпитање*, бр. 5, Београд, стр. 694–706.
- Лакета, Н. (1986): Нетактичан однос наставника према ученицима, *Наша школа*, бр. 5–6, Сарајево.
- Лакета, Н. (1986): Односи у школи, пожељне и непожељне особине наставника са гледишта ученика, *Анализе и истраживања*, бр. 10, Ужице, стр. 51–64.
- Лакета, Н. (1987): Ставови ученика према понашању наставника и удаљеност ученика од наставника, *Настава и васпитање*, бр. 1–2, Београд, стр. 61–69.
- Лакета, Н. (1993): **Вредности савременог уџбеника**, Научна књига, Учитељски факултет, Београд.
- Лакета, Н. (1995): **Уџбеник у основној школи**, Учитељски факултет, Београд.
- Лакета, Н. (1996): Наставник и аутономија ученика, *Настава и васпитање*, бр. 2, Београд, стр. 278–292.
- Лакета, Н. (1998): образовање учитеља у Србији, **Од лицеја до савременог универзитета** – зборник радова, Универзитет у Крагујевцу, стр. 183–203.
- Лакета, Н. (1998): **Учитељ – наставника – ученик**, Учитељски факултет, Ужице.
- Лакета, Н. (2002): Могући правци промена у образовању, у: Зборник радова Института за педагошка истраживања бр. 33, Београд, стр. 70–81.
- Лакета, Н. (2004): Корени и развој педагогије у другој половини XX века, у:

- Зборник радова Института за андрагогију и педагогију Филозофског факултета у Београду и Учитељског факултета у Ужицу, Ужице, стр. 95–107.
- Лакета, Н. (2005): Домети и значај научног скупа „Југословенска педагогија друге половине XX века (из угла опште педагогије), у едицији Педагошке стазе бр. 9, Ужице, стр. 35–50.
- Лангран, Пол (1976): **Увод у перманентно образовање**, Београд.
- Ланда, Л. Н. (1975): **Кибернетика и педагогија**, БИГЗ, Београд.
- Leirman, W. (1994): **Four cultures of education**, Frankfurt, Peter Lang.
- Лекић, Ђорђе (1980): **Методологија педагошког истраживања и стваралаштво**, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Лекић, Ђ. и Косановић, Д. (1986): **Школска педагогија**, Завод за уџбенике и наставна средства САП Косова, Приштина.
- Liston, D. P., Zeichner, K. M. (1991): **Teacher education and social conditions of schooling**, Routledge and Kagan Paul, London.
- Лихачев, Б. Т. (1993): **Педагогика (Курс лекции)**, Москва.
- Лок, Ц. (1950): **Мисли о васпитању**, Београд.
- Лок, Ц. (1962): **Оглед о људском разуму**, Култура, Београд.
- Макаренко, А. С. (1948): **Изабрана педагошка дела**, Савез просветних радника, Београд.
- Макаренко, А. С. (1957): **Методика васпитног рада**, Савремена школа, Београд.
- Мандић, Петар (1971): Експериментализам и неки критички осврти на њега у америчкој педагогији, *Педагогија*, бр. 3, Београд.
- Мандић, П. (1987): **Егзистенцијализам**, у: Изабрана дјела 1, Педагошки факултет, Осиек.
- Мандић, Петар (1987): **Изабрана дјела**, I – III, Педагошки факултет, Осиек.
- Мандић, П., Херрера, А. (1989): **Образовање за 21. стољеће**, Свјетлост, Сарајево.
- Мандић, П., Радовановић, И., Мандић, Д. (1998): **Увод у општу и информатичку педагогију**, Учитељски факултет, Београд.
- Маринковић, Ј. (1981): Однос филозофије и педагогије, *Педагошки рад*, бр. 5–6, Загреб.
- Маринковић, К. (1981): **Утемељеност одгоја у филозофији**, Школска књига, Загреб.
- Марковић, Ж. (1986): Јохан Фридрих Хербарт – мисао која досеже, *Настава и васпитање*, бр. 1, Београд.
- Марковић, М. (1971): **Дијалектичка теорија значења**, Нолит, Београд.
- Марковић, М. (1981): **Филозофски основи науке**, Српска академија наука и уметности, Београд.
- Марковић, С. (1892): **Целокупна дела**, Књижара Јб. Јоксимовића, Београд.
- Марковић, С. (1946): **О школи и васпитању**, Савез просвјетних радника Југославије, Београд.

- Матић, Димитрије (1867): **Наука о васпитању** – васпитање мале деце, по проф. Рику и још неким писцима, Државна штампарија, Београд.
- Методолошки проблеми у педагошким истраживањима** (1974), Материјали округлог стола, Институт за педагошка истраживања, Београд.
- Миаларет, Гастон (1989): **Увод у едукацијске знаности**, Школске новине, Загреб.
- Милановић-Наход, С. (1990): Психолошке основе стицања знања, *Настава и васпитање*, бр. 1–2, Београд.
- Милић, В. (1978): **Социолошки метод**, Нолит, Београд.
- Миловук, Катарина (1866): **Педагогика**, Државна штампарија, Београд.
- Милошевић, Милош (1911): **Општа културна педагогика**, Београд.
- Министарство просвете и спорта Р. Србије (2001): **Десет година реформи образовања у европским земљама**, Министарство просвете и спорта Р. Србије, Београд.
- Миодраговић, Јован (1914): **Народна педагогика у Срба или како наш народ подиже пород свој**, „Симеон Мироточиви“, Београд.
- Миочиновић, Љ. (1988): **Когнитивни и афективни чиниоци моралности**, ИПИ, Београд.
- Мирков, С. (1999): **Учење учења**, Задужбина Андрејевића, Београд.
- Митровић, Даринка (1969): **Савремени проблеми естетског васпитања**, 2. изд., Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Митровић, Даринка (1976): **Модерни токови компаративне педагогије**, Свјетлост, Сарајево.
- Младеновић, В. (1931): **Педагошке расправе и чланци**, Геца Кон, Београд.
- Младеновић, Војислав (1936): **Општа педагогика**, Геца Кон, Београд.
- Morris, V. C. (1969): **Modern Movements in Educational Philosophy**, Boston, New York.
- Мужић, В. (1962): **Границе и подручја примјене експеримената у педагошком истраживању**, Савремена школа, Београд.
- Мужић, В. (1963): Стање и проблеми методологије педагогије код нас, *Педагогија*, бр. 3, Београд.
- Мужић, Владимир (1968): **Методологија педагошког истраживања**, Завод за уџбенике, Сарајево.
- Мужић, В. (1973): Неки проблеми педагогијских знаности, *Педагогија*, бр. 2–3, Београд.
- Мужић, Владимир (1979): **Кибернетика у савременој педагогији**, Школска књига, Загреб.
- Муџић, Владимир (1999): **Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja**, Eduka, Zagreb.
- Мужић, В. (2000): Стално и промјенљиво у методологији педагогијске знаности, *Напредак*, бр. 3, Загреб, стр. 281–288.
- Најдражи учитељ (зборник)** (1988), Дечје новине, Горњи Милановац.

- Наторп, Паул (1922): **Општа педагогика**, Књижарница Рајковића и Ђуковића, Београд.
- Натошевић, Ђ. (1861): **Кратко упутство за српске народне учитеље**, Нови Сад.
- Небригић, Данило (1990): **Школска педагогија**, Педагошка академија, Сремска Митровица.
- Недељковић, М. (1994): **Образовање и развој**, Министарство просвете Р. Србије, Београд.
- Николић, Радмила (1994): **Педагошке вредности школе у природи**, Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду и Учитељски факултет у Ужицу, Ужице.
- Николић, Радмила (1998): **Континуитет успеха ученика основне школе**, Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета, Београд.
- Нил, Александар (1975): **Слободна деца Самерхила**, БИГЗ, Београд.
- Нил, А. С. (1992): **Нови Самерхил**, Каирос, Сремски Карловци.
- О једној учитељској генерацији** (1954), Знање, Београд.
- Образовање за будућност** (1994), зборник радова, Педагошко друштво Србије, Београд.
- Образовање и људски фактор данас, материјали VIII конгреса Савеза педагошких друштава Југославије, *Педагогија*, бр. 1–4, Београд, 1996.
- Огби, Ј. Г. (1989): **Педагошка антропологија**, Школска књига, Загреб.
- Odenbach, K. (1963): **Studien zur didaktik der gegenwart**, G. W. Verlag Braunschweig.
- Оконж, W. (1969): Однос науке и садржаја општег образовања, *Педагогија*, бр. 4, Београд.
- Ољача, М. (1992): **Самообразовање и саморазвој**, Филозофски факултет, Нови Сад.
- Општа педагогија** (Б. Влаховић, Ј. Ђорђевић, Б. Јовановић, Н. Лакета, Н. Поткоњак, Н. Трнавац), (1996), у редакцији проф. Николе Поткоњака, Учитељски факултет, Београд.
- Орловић-Поткоњак, М. и Поткоњак, Никола (1973–1974): **Педагогија**, I, II, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Орловић-Поткоњак, М. и Трнавац, Н. (1980): **Педагогија**, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Осамдесет година образовања учитеља у Ужицу**, (С. Игњић, Д. Петровић, Р. Познановић, Н. Лакета), (2000), Учитељски факултет, Ужице.
- Palekčić, Marko (2000): Diferencijalni istraživački pristup u pedagogiji: dosezi i ograničenja (metateorijska kritička analiza), *Napredak*, br. 3, Zagreb, str. 267–288.
- Палов, М. (1986): Школска педагогија у систему педагошких наука, *Педагогија*, бр. 3, Београд, стр. 263–267.
- Палов, Михајло (1971): Учење о психоанализи и васпитање, *Педагогија*, бр. 2, Београд.

- Палов, Михајло (1987): **Изабрани радови**, Педагошки факултет, Осиејек.
- Папић, М. (1966): **Стазама просвјете и културе**, Завод за издавање уџбеника, Сарајево.
- Патаки, Стеван (1935): **Култура и одгој**, Сисак.
- Патаки, Стеван (1936): **Педагогијска наука и проблем одгојне функције**, Загреб.
- Патаки, Стјепан (1948): **Увод у педагогију**, Педагошко-књижевни збор, Загреб.
- Патаки, Стјепан (1969): **Опћа педагогија**, XII издање, Педагошко-књижевни збор, Загреб.
- Пешиновић, Р. (1986): Педагогија и њезин предмет у прошлости и данас, *Педагогија*, бр. 4, Београд.
- Педагогија 1 и 2** (1968): Главни уредник Влатко Павлетић, Матица хрватска, Загреб.
- Педагогија**, (1949), уред. П. Н. Груздјева, Београд.
- Педагогија**, I, II, (1968), у ред. Љ. Крнете, Н. Поткоњака, П. Шимлеше и В. Шмита, Матица хрватска, Загреб.
- Педагогика** (у ред. Баранова, Т. В. Великова и В. А. Слостенина) (1976), Просвешченије, Москва.
- Педагошка енциклопедија** (уред. Н. Поткоњак и П. Шимлеша), књ. 1. и 2, (1989), Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Педагошки лексикон** (1996), Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Педагошки речник**, I, II, (1967), уредник Радован Теодосић, Завод за уџбенике, Загреб.
- Педичек, Ф. (1980): Креативирање – педагошки поступак за развој интегративно стваралачког човјека, *Наша школа*, бр. 9–10, Сарајево.
- Пејхел, Василије (1940): **Општа педагогика**, Београд.
- Пелагић, В. (1953): **Изабрани списи**, Свјетлост, Сарајево.
- Пелагић, В. (1971): **Изабрана дела**, Веселин Маслеша, Сарајево.
- Песталоци, Х. (1946): **Како Гертруда учи своју децу**, Просвета, Београд.
- Пешић, Мирјана (1991): Акционо истраживање и критичка теорија васпитања, *Педагогија*, бр. 3, Београд.
- Пешић, М. (1998): **Педагог у акцији**, ИПА, Београд.
- Пиаже, Жан (1969): **Изабраније психологическије труди**, Москва.
- Пијаже, Ж., Инхелдер, Б. (1978): **Интелектуални развој детета**, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Платон (1976): **Држава**, БИГЗ, Београд.
- Пољак, В. (1968): За међународну ширину, али и за научну дубину у развијању педагошке науке, *Педагошки рад*, бр. 9–10, Загреб.
- Попер, К. (2002): **Објективно сазнање, Еволутивни приступ**, Паидеиа, Београд.
- Поповић, Б. (1978): **Морални развој и морално васпитање**, Просвета,

- Београд.
- Поповић, Б. В. (1979): **Стари и нови обрасци личности и њихов утицај на васпитне обрасце**, у: Зборник Филозофског факултета, књ. XX –2, Филозофски факултет, Београд, стр. 301–342.
- Поповић, К. (1997): Историјска истраживања у андрагогији, *Андрагошке студије*, бр. 4, стр. 41–48.
- Поткоњак, Милена, Поткоњак, Никола и Крнета, Љубомир (1969): **Вежбања из педагогије (приручник)**, Завод за издавање уџбеника, Београд.
- Поткоњак, Н. (1965): Израда научно-истраживачког пројекта – најсложенији и најважнији део процеса истраживања, *Настава и васпитање*, бр. 1–2, Београд.
- Поткоњак, Н., Орловић, М. (1966): **Методe научно-истраживачког рада у педагогији**, Прилози настави педагогије, Београд.
- Поткоњак, Никола (1971): Егзистенцијализам и педагогија, *Педагогија*, бр. 2, Београд.
- Поткоњак, Н. (1972): Егзистенцијализам и педагогија, *Педагогија*, бр. 2, Београд.
- Поткоњак, Никола (1972): **Развитак, конституисање и савремени правци педагогије**, Југословенски завод за проучавање школских питања, Београд.
- Поткоњак, Н. (1978): **Теоријско-методолошки проблеми педагогије**, Просвета и Институт за педагошка истраживања, Београд.
- Поткоњак, Н. (1980): **Систем образовања и васпитања у Југославији**, завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Поткоњак, Никола (1981): **Изабрана дела**, I – III, Педагошки факултет, Осијек.
- Поткоњак, Н. (1982): **Методолошки проблеми системских проучавања у педагогији**, Институт за педагошка истраживања, Београд.
- Поткоњак, Н. (1984): Наш дуг према педагошкој прошлости, *Настава и васпитање*, бр. 5, Београд.
- Поткоњак, Никола (1985): **Радно и политехничко васпитање**, Институт за педагошка истраживања и Просвета, Београд.
- Поткоњак, Н. (1985): Раскорак између педагошке теорије и васпитне праксе и путеви њеног превазилажења, *Педагошка стварност*, бр. 1–2, Нови Сад.
- Поткоњак, Н. (уред.) (1989): **Педагошки лексикон**, ЗУНС, Београд.
- Поткоњак, Н. и др. (1989): **Педагошка енциклопедија 1 и 2**, Завод за издавање уџбеника, Београд...
- Поткоњак, Н., Шимлеша, П. (ред.) (1989): **Педагошка енциклопедија**, ЗУНС, Београд.
- Поткоњак, Никола (1992): **Иновације у школи као предмет истраживања**, Учитељски факултет – ЦУРО, Београд.
- Поткоњак, Никола (1997): **Педагошки тезаурус**, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Поткоњак, Н. (1999): **Васпитање – школа – педагогија**, Учитељски факултет,

Ужице.

- Поткоњак, Н. (1999): **Домети и перспективе педагошке науке**, у: *Васпитање – школа – педагогија*; Едиција „Педагошке стазе“, књ. 3, Учитељски факултет, Ужице.
- Поткоњак, Н. (1999): За јединство индивидуалне и социјалне компоненте личности, *Педагогија*, бр. 1–2, Београд.
- Поткоњак, Никола (1999): **Образовање учитеља у Срба**, Учитељски факултет, Ужице.
- Поткоњак, Н. (2000): **XX век: ни „век детета“ ни век педагогије, Има наде... XXI век**, Учитељски факултет, Београд.
- Продановић, Т. (1956): **Проблем одређења појма наставних метода и њихове класификације**, Нолит, Београд.
- Продановић, Т. (1961): Јубилеј Натошевићеве књиге „Кратко упутство за српске народне учитеље“, *Настава и васпитање*, бр. 4, Београд.
- Прокић, Драгутин (1963): **Поема о учитељу**, Савремена школа, Београд.
- Протић, М. Љубомир (1899): **Педагогика**, Крагујевац, (остала издања 1911. и 1920. год.).
- Радовановић, Ивица и Банђур, Велько (2000): Педагошко вредносно обележје еманципаторске наставе, *Педагогија*, бр. 1, Београд.
- Радовановић, Ивица (2000): **Стил понашања наставника**, Учитељски факултет, Београд.
- Радовановић, Ивица и Ђорђевић, Босилка (2001): **Родитељи, наставници и ученици у садашњој основној школи и школи будућности**, Учитељски факултет, Београд.
- Радовановић, Ивица и Вујисић-Живковић, Наташа (2002): Концепцијско питање професионалног образовања учитеља, **Зборник радова**, бр. 3, Учитељски факултет, Ужице.
- Радовановић, Ивица и Бачанац, Љубица (2005): **Васпитање кроз спорт**, Учитељски факултет, Београд.
- Радосављевић, П. (1910): **Увод у експерименталну педагогију 1**, ХКПЗ, Загреб.
- Радулашки, Љ. (1981): Платоново схватање човека и васпитања, *Педагошка стварност*, бр. 1, Нови Сад.
- Радулашки, Љ. (1982): Схватања Војислава Младеновића о васпитању и факторима развоја личности, *Педагогија*, бр. 1, Београд.
- Радуловић, Љ. (1987): Гносеолошке основе наше истраживачко-педагошке методологије, *Педагогија*, бр. 1, Београд.
- Рајн, Вилхелм (1899): **Основи педагогике**, Београд (друго издање 1921.).
- Ракић, Бранко (1991): **Ко сам ја? Сустрет са собом**, Педагошка академија за образовање учитеља, Београд.
- Ракић, Вићентије (1924): **Општа теорија образовања** – табаци за студенте универзитета, Београд.
- Рецепагић, Јашар (1971): Педагогија радне школе, *Педагогија*, бр. 2, Београд.

- Редепагић, Ј. (1979): **Педагошка мисао Светозара Марковића**, САНУ, Београд.
- Ристић, Ж. (1985): Експеримент и оцењивање теорије, *Зборник ИПИ*, бр. 18, Београд.
- Росискаја педагогическаја енциклопедија**, т. I, (1999), Москва.
- Роцерс, Карл (1985): **Како постати личност**, Нолит, Београд.
- Русо, Ж. Ж. (1989): **Емил или о васпитању**, Естетика, Ваљево-Београд.
- Савићевић, Душан (1984): **Компаративно проучавање васпитања и образовања**, Просвета – ИПИ, Београд.
- Савићевић, Душан (1991): **Савремена схватања андрагогије**, Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета, Београд.
- Савићевић, Д. М. (1995): **Истраживања у педагогији и андрагогији**, Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду, Београд.
- Савићевић, Душан (1996): **Методологија истраживања у васпитању и образовању**, Учитељски факултет, Врање.
- Сагадин, Ј. (1969): Место статистичких метода у педагошкој методологији, *Педагогија*, бр. 3, Београд.
- Самерхил – за и против** (1990), БИГЗ, Београд.
- Сатон-Смит, Б. (1989): **Играчке и култура**, ЗУНС, Београд.
- Седамдесет пет година катедре за педагогију** (1967), Филозофски факултет, Београд.
- Сесардић, Н. (1980): **Филозофија науке**, Нолит, Београд.
- Систем квалитета у образовању**, људи за Q – Q за људе, (1996), зборник радова међународне научне конференције, Универзитет „Браћа Карић“ и Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Спасић, В. (1928): **Увод у нову педагогику и савремено васпитање**, Београд.
- Spenser, Herbert (1921): **О васпитању умом, моралном и телесном**, Књижарница С. В. Цвијановића, Београд, 3. изд.
- Станојчић, И. (1980): **Компаративно-историјски метод**, у: Методологија друштвених наука (редакција М. Печујлића), Савремена администрација, Београд.
- Стевановић, Б. (1958): **Експериментисање у области васпитања**, Савремена школа, Београд.
- Сто година катедре за педагогију 1892–1992**, Филозофски факултет, Београд.
- Сто година Просветног савета Србије, 1880–1980**, (1980), Просветни савет, Београд.
- Стојаков, С. (1973): Педагошке идеје и схватања представника хуманистичке педагогије, *Педагошка стварност*, бр. 7, Нови Сад.
- Stringer, E. T. (1996): **Action research**, Sage, London.
- Сузић, Н. (1996): Значај интерперсоналних односа у настави, *Педагошка стварност*, бр. 5–6, Нови Сад.

- Сузић, Н. (1998): **Како мотивисати ученике**, Завод за уџбенике и наставна средства, С. Сарајево.
- Суходолски, Богдан (1974): Савремени проблеми филозофије васпитања, *Педагогија*, бр. 4, Београд.
- Суходолски, Богдан (1974): **Три педагогије**, НИП Дуга, Београд.
- Schoon, D. (1987): **Educating reflective practitioner**, Jossey-Bass, San Francisco.
- Schunk, D. H. (2000): **Learning theories – an educational perspective**, MERRILL, New Jersey.
- Тализина, Н. Ф. (1971): **Кибернетика и педагогија**, Зборник бр. 5, Институт за педагошка истраживања, Београд.
- Теодосић, Радован (1957): **Педагогика**, „Веселин Маслеша“, Сарајево.
- Тешић, В. (1968): Педагошке идеје М. Ф. Квинтилијана, *Настава и васпитање*, бр. 4, Београд.
- Тешић, В. (1969): Педагошко-неимарски лик Васе Пелагића, *Настава и васпитање*, бр. 5, Београд.
- Тешић, В. (1970): Савременост и актуелност педагошког мишљења Јана Амоса Коменског, *Настава и васпитање*, бр. 1, Београд.
- Тешић, В. (1987): Школско-педагошки рад Ђорђа Натошевића у Кнежевини Србији, *Педагошка стварност*, бр. 9–10, Нови Сад.
- Тешић, Владета (1996): **Почеци научне педагогије код Срба**, Педагошки музеј, Београд.
- Тот, Л. (1982): Педагошка теорија у функцији унапређивања педагошке праксе, *Педагогија*, бр. 2–3, Београд.
- Трнавац, Н. (1974): О значају микроистраживања у педагогији, *Настава и васпитање*, бр. 5, Београд.
- Трнавац, Недељко (1987): Педагогија и антипедагогија, *Педагогија*, бр. 1, Београд.
- Трнавац, Недељко и Ђорђевић, Јован (1991): **Педагогија**, Научна књига, Београд.
- Трнавац, Н. (1993): Процесуалност као битна одлика формулисања циљева васпитања, *Педагогија*, бр. 1–2, Београд.
- Трнавац, Н. (1998): Школа и црква, *Педагогија*, бр. 2, Београд.
- Трнавац, Н. и Ђорђевић, Ј. (2002): **Педагогија**, Научна књига, Београд.
- Ulich, R. (1961): **Philosophy of Education**, New York.
- Ушински, К. Д. (1957): **Човек као предмет васпитања**, Веселин Маслеша, Сарајево.
- Ушински, К. Д. (1960): **Изабрane педагошке расправе и чланци**, Београд.
- Филиповић, Драгомир (1989): **Развој и образовање**, Култура, Београд.
- Филиповић, Н. (1970): Теоријски и идеолошки токови у нашој педагогији, *Наша школа*, бр. 3–4, Сарајево.
- Филозофски рјечник** (1965), Матица хрватска, Загреб.
- Fleming, E. (1963): **Telewizija w nauczaniu i wychowaniu**, Warszawa.

- Фор, Едгар и др. (1975): **Учити за живот** – свет образовања данас и сутра, Стручна штампа, Београд.
- Франковић, Драгутин (1971): Компаративна педагогија, *Педагогија*, бр. 2, Београд.
- Фридман, Л. М. (1977): Путеви разраде педагошких теорија и њихови основни параметри, *Настава и васпитање*, бр. 2–3, Београд.
- Хавелка, Н. (1996): **Психологија међуљудских односа у образовању**, ЦУРО, Београд.
- Хебиб, Е. (1995): **Улога педагога у вредновању рада школе**, ИПА Филозофског факултета Универзитета у Београду, Београд.
- Хербарт, Ј. Ф. (1976): Говор при отварању предавања о педагогици, *Настава и васпитање*, бр. 4, Београд.
- Херера, А. и Мандић, П. (1989): **Образовање за XXI столеће**, Завод за уџбенике, Сарајево.
- Хесен, Сергије (1933): **Основе педагогике**, увод у примењену филозофију, Београд.

- Huberman, A. M. (1973): **Unterstenidg change in education**, UNESCO, Paris, No 5.
- Хуфнагел, Е. (2002): **Филозофија педагогике**, Деметра, Загреб.
- Ценић, Д. (1999): **Општа педагогија**, Учитељски факултет, Врање.
- Ценић, Душан и остали (2004): **Увод у педагогију**, Учитељски факултет, Врање.
- Чубровић, Павле (1922): **Основи педагогике**, „Симеон Мироточиви“, Београд.
- Džordan, A. M. (1966): **Merenje u pedagogiji**, Beograd.
- Џуринскиј, А. Н. (1999): *Razvitie obrazovanija v sovremenom mire*, Владос, Москва.
- Шамић, М. (1972): **Како настаје научно дјело**, Завод за издавање уџбеника, Сарајево.
- Шарановић-Божановић, Н. (1989): **Теоријске основе сазнавања у настави**, Просвета, Београд.
- Швајцер, В. (1985): Раскорак између педагошке теорије и васпитне праксе и путеви њеног превазилажења, *Педагошка стварност*, бр. 9, Нови Сад.
- Шевкин, В. С. (1948): Реакционарна педагогика Џона Дјуја, *Савремена школа*, бр. 5–6, Београд.
- Шешић, Б. (1962): **Логика**, Научна књига, Београд.
- Шешић, Б. (1980): **Општа методологија**, Научна књига, Београд.
- Шимлеша, Перо (1989): **Изабрана дјела**, I – III, Педагошки факултет, Осиек.
- Школство Србије, 1804–1918**, (1980), документа и казивања, Београд.
- Schmidt, V. (1958): **Kako danas da razvijamo pedagošku nauku kod nas**, Savremena škola, Beograd.
- Schmidt, V. (1960): **Uvod v pedagoško metodologijo**, Zavod za napredok šolstva LRS, Ljubljana.
- Schmidt, V. (1968): Анализа васпитног процеса, *Педагогија*, бр. 3, Београд.
- Schmidt, V. (1968): **Педагошка методологија**, у: Педагогија 1, Матица хрватска, Загреб.
- Шмит, В. (1970): Анализа васпитног процеса, *Педагогија*, бр. 3, Београд.
- Шмит, Владо (1985): **Социјалистичка педагогија између етатизма и самоуправљања**, Педагошки факултет, Осиек.
- Шпијуновић, Крстивоје (1994): **Такмичење из математике и развој стваралачког мишљења ученика**, Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду.

ЦИП